FILE COPY

KEY

TO THE

ETON LATIN EXERCISES.

This Key is entrusted confidentially to

....

....

being intended for Schoolmasters, Tutors, and Instructors only.

LONDON:
JOHN MURRAY, ALBEMARLE STREET.
1888.

The Eton College New Series of School Books.

THE ETON LATIN GRAMMAR. Part I.—ELEMENTARY. For use in the Lower Forms. Compiled, with the sanction of the Headmaster, by C. A. AINGER, M.A., Trinity College, Cambridge; and H. G. WINTLE, M.A., Christ Church, Oxford; Assistant-Masters at Eton College. Crown 8vo. 3*s.* 6*d.*

THE PREPARATORY ETON GRAMMAR. Abridged from the above Work. Post 8vo. 2*s.*

Also, by the same Editors,

A FIRST LATIN EXERCISE BOOK. Adapted to the Latin Grammar. Crown 8vo. 2*s.* 6*d.*

THE ETON FOURTH FORM OVID: Selections from OVID and TIBULLUS. With Notes by H. G. WINTLE. *Third Edition.* Post 8vo. 2*s.* 6*d.*

THE ETON HORACE. Part I. THE ODES, EPODES, and CARMEN SECULARE. With Notes to the Odes. By F. W. CORNISH, M.A., Assistant Master at Eton College. *With Maps.* Crown 8vo.

As it is considered desirable that the notes should be used only in the preparation of the lesson, and not in the class, they are bound up separate from the text.

The Eton Mathematical Series.

I. ETON EXERCISES IN ALGEBRA. By E. P. ROUSE and A. COCKSHOTT. Crown 8vo. 3*s.*

II. EXERCISES IN ARITHMETIC. By Rev. T. DALTON, M.A., Assistant Master at Eton College. Crown 8vo. 3*s.*

*** Keys may be purchased by authenticated teachers on written application to the Publisher.

LONDON: PRINTED BY WM. CLOWES AND SONS, LIMITED, STAMFORD STREET AND CHARING CROSS.

KEY

TO

ETON LATIN EXERCISES.

EXERCISE I.

1. Philomela canit. 2. Canes latrant. 3. Lepores tremunt. 4. Tu dormis. 5. Sol fulgebit. 6. Rex profectus est. 7. Fulge, O Sol. 8. Urbs cecidit. 9. Aestas venit. 10. Tu canis, O Philomela. 11. Latrate, canes. 12. Lepus curret.

EXERCISE II.

1. Urbsne cadet? 2. Nonne aestas veniet? 3. Quis huc venit? 4. Fortiter pugnate, milites. 5. Pueri clamant. 6. Cur gemis, O columba? 7. Volate, aves. 8. Caput dolet. 9. Oculi deficiunt. 10. Opusne conficietur? 11. Spes semper manet. 12. Opus confectum est.

EXERCISE III.

1. Unde venis? 2. Venti sibilant. 3. Collis scandetur. 4. Canis dormiat. 5. Luna decrescit. 6. Diu vivat rex. 7. Oculi clauduntur. 8. Apes coeunt. 9. Ranae saliunt. 10. Labora, Sisyphe. 11. Aestas discedet. 12. Frigentne membra?

EXERCISE IV.

1. Domus ardet. 2. Currite, pueri. 3. Senatores colloquuntur. 4. Cives defecerunt. 5. Glacies durescit. 6. Num ignavi pugnabunt? 7. Custodes vigilant. 8. Num glis expergiscetur? 9. Simulacrum vanescit. 10. Milites gaudent. 11. Saltate, haedi. 12. Plaudentne spectatores?

EXERCISE V.

1. Canis leporem sequitur. 2. Pueri canem sequentur. 3. Num saucius lepus canes effugiet? 4. Philomelam audis. 5. Illa dulcem vocem habet. 6. Vacca multum lac dat. 7. Amasne fortem militem? 8. O bone rex, justitiam cole. 9. Sedulae apes mel faciunt. 10. Nemo ignavas vespas amat. 11. Lege tuum librum. 12. Frigida hiems calidam aestatem sequitur.

EXERCISE VI.

1. Orientem solem vidi. 2. Cur luna non semper fulget? 3. Indue tua arma, bone miles. 4. Multae manus opus leve reddunt. 5. Feles aquam oderunt. 6. Urbs obsessa capietur. 7. Dux bonus urbem obsessam capiet. 8. Scandite collem, viatores. 9. Quando durum opus conficietur? 10. Meliorem fortunam speramus. 11. Num rorem bibit cicada? 12. Omnes boni cives justos magistratus laudant.

EXERCISE VII.

1. Flecte tua genua, O elephante. 2. Cur pavo stridet? 3. Pedes informes habet. 4. Rana ventrem suum sufflat. 5. Sol oriens rorem siccat. 6. Nonne lac mulctram implebit? 7. Nix altos colles tegit. 8. Scande arborem, O ursa. 9. Sursum volat alauda. 10. Gallina decem ova peperit. 11. Quot pulli excludentur? 12. Glacies lubrica pedes fallit.

EXERCISE VIII.

1. Omnes decus petamus. 2. Equus faenum edit. 3. Canis vigil furem momordit. 4. Puer ambustus ignem timet. 5. Novem sartores hominem faciunt. 6. Quae felis pisces non amat? 7. Nonne sol fraga coquet? 8. Lacus placidus lunam reddit. 9. Quis pueros ignavos amat? 10. Floreat nostra patria. 11. Canamus prisca carmina. 12. Exules beatas insulas petierunt.

EXERCISE IX.

1. Lepus, animal timidissimum, omnem sonum timet. 2. Venari canes delectat. 3. Caesar, dux Romanus, quadringentos captivos cepit. 4. Lepores, gens ignava, ranas, gentem ignaviorem, viderunt. 5. Cornelia, mater optima, filium suum Gracchum educavit. 6. O vespae, ignavae bestiolae, cur mel non facitis? 7. Cessare multos pueros delectat. 8. Aestatem, calidum tempus, amo. 9. Alexander, rex Graecus, Darium, regem Persicum vicit. 10. Ver flores, grata dona, parit. 11. Cingite urbem obsessam, milites. 12. Ignavi viatores colles nullos scandunt.

EXERCISE X.

1. Athenae, urbs pulchra, multos hospites excipit. 2. Laborare laudem meretur. 3. Latinam linguam discimus. 4. Romani victoriam sperabant. 5. Nonne victoria reportabitur? 6. Sequere ducem, puer. 7. Caesar Nervios, gentem Gallicam, vicit. 8. Huc venit rex. 9. Aurum, argentum, gemmas, abditas opes, quaerimus. 10. As duodecim uncias habet. 11. Marcellus, dux Romanus, Syracusas, urbem Siculam, cepit. 12. Mille equos, pompam egregiam vidi.

EXERCISE XI.

1. Pinge tuam faciem, histrio. 2. Ignavi pueri ignavi homines fiunt. 3. Urbs Roma vocabitur. 4. Apes, gens sedula, flores petunt. 5. Alexander Magnus vocatus est. 6. Pugnare temerarium videbatur. 7. Cicero, orator facundissimus, consul factus est. 8. Urbem obsessam nunquam capiemus. 9. O pueri, quando docti fietis? 10. Hami pisces, cautum genus, capiunt. 11. Pompeius, Magnus vocatus, non semper felix erat. 12. Nervii, gens Gallica, victi sunt.

EXERCISE XII.

1. Solon, sapiens Atheniensis, novas leges fecit. 2. Poeni Tyria gens erant. 3. Arbores regem elegerunt. 4. Quis rex fiet? 5. Dubitare periculosum est. 6. Domus stramineae apes delectant. 7. Seres, gens mira, nidos, cibum mirum, edunt. 8. Centum lunae non unum solem facient. 9. Sol magnus, stellae majores sunt. 10. Quot elementa habet mundus? 11. Terra, aër, ignis, aqua, elementa non sunt. 12. Numquid verum est?

EXERCISE XIII.

1. Roma Romulum fundatorem suum colebat. 2. Tiberis aquas flavas volvit. 3. Gallina caveam non amat. 4. Alauda solem orientem salutat. 5. Milesne dux fiet? 6. Croesus divitissimus erat. 7. Accipiter columbas sequitur. 8. Num columba accipitrem effugiet? 9. Athenae urbs celeberrima erat. 10. Xerxes, rex Persicus, Athenas incendit. 11. Currere jucundum est. 12. Tene anguillam, piscator.

EXERCISE XIV.

1. Num anguilla piscis est? 2. Navis vela, candidas alas, pandit. 3. Huc meus frater, dux, venit. 4. Caesar Gallos, gentem validam, vicit. 5. Nix liquescit. 6. Homerus, poëta Graecus, semper coletur. 7. Avis avolavit. 8. Nox otium fert. 9. Num templum aedificabitur? 10. Graeci Trojam, antiquam illam urbem, ceperunt. 11. Charybdis, gurges ille dirus, naves sorbet. 12. Quis Scyllam, dirum illud monstrum nescit?

RBC
NcU

EXERCISE XV.

1. Regis filius militis filiam duxit. 2. Fortium virorum facta laudare amamus. 3. Lepus canes effugere non poterit. 4. Galli urbem Romam incenderunt. 5. Moenia Romae, inclytae illius urbis, evertentur. 6. Dictatoris filius Gallum occidit. 7. Torquatus vocatus est. 8. Libros nostros intelligere conabimur. 9. Dux erat militum Caesar, dictatoris pater. 10. Conare collem scandere, O viatorum pinguissime. 11. Proelium apud Salamina commissum libertatem Graecorum servavit. 12 Spem salutis fovemus omnes.

EXERCISE XVI.

1. Satisne pecuniae habes? 2. Mille viri fortes ignavorum multa milia vincere possunt. 3. Quis maris fluctus numerare potest? 4. Venti vis summam arborem fregit. 5. Philippus Macedoniae rex factus est. 6. Mercator, lucri cupidus, longum iter ingressus est. 7. Vini multa pocula sensus fallunt. 8. Disce, puer, doctrinam amare. 9. Non omnes clari viri esse possumus. 10. Omnes possunt currere: tantum unus potest vincere. 11. Mercatoris doli viatorem fefellerunt. 12. Stulti spes falli solet.

EXERCISE XVII.

1. Fulgur summam arborem ferit. 2. Res gelida sidere solet. 3. Cur summa aqua primum gelatur? 4. Vulpes corvum, insulsam avem, fallere potuit. 5. Conare, agna, lupi dentes vitare. 6. Somnus optimum Dei munus vocatur. 7. Crus unum ardeae corpus sustinuit. 8. Huc librum tuum affer, puer. 9. Hic ego sto, libertatis vindex. 10. Regis artus ligant vincula. 11. Laudis avidus pugnat miles. 12. Multi dies unum annum efficiunt.

EXERCISE XVIII.

1. Quadringenti milites tribunum secuti sunt. 2. Muri saxei non semper carcerem faciunt. 3. Carpe crocum, veris redeuntis pignus. 4. Aqua dulcis amara facta est. 5. Periit Hector, Trojae spes ultima. 6. Quot telas aranea potest texere? 7. Rex araneam telam texentem spectabat. 8. Veri cupidus voluptatem spernit philosophus. 9. Num avis matutina semper vermem capit? 10. Num miles virtutis nimium habere potest? 11. Noli simiae dolos imitari. 12. Quis Socratem, Graecorum sapientissimum, non admiratur?

EXERCISE XIX.

1. Nonne te tuae stultitiae pudet? 2. Omnes Caesarem magnae virtutis virum putabant. 3. Cur Romulus urbem suam Romam vocavit? 4. Belli causa non manifesta erat. 5. Remus, vir incautissimus, murum transiluit. 6. Omnes nos nostrae temeritatis poenitet. 7. Temporum ordo mutari non potest. 8. Quis Neronem, inauditae saevitiae virum, non odit? 9. Socrates amicos flere vetuit. 10. Duo centuriones, viri spectatae virtutis, aemuli erant. 11. Philosophus placentam dulcem putavit. 12. Nonne gallina pullos servare conabitur?

EXERCISE XX.

1. Quando te ludi taedebit? 2. Labor apum diligentiae exemplum est. 3. Omnis captivus spem libertatis fovet. 4. Quis plenam Lunam videre non amat? 5. Felis regem intueri ausa est. 6. Multa murum milia episcopum oppugnaverunt. 7. Eum, duri cordis virum, suorum civium non miserebat. 8. Caesar Ciceronem virum probum putavit. 9. Satisne mellis habent apes? 10. Quem non pauperum miseret? 11. Non omnes magni viatores viri probi sunt. 12. Pater patriae vocari amavit.

EXERCISE XXI.

1. Nonne temeritatis Phaethonta poenitebit. 2. Bonum se aurigam putavit. 3. Sorores populi factae sunt. 4. Jupiter fulmina sua tela vocat. 5. Athenienses

Socratem egregiae sapientiae virum occiderunt. 6. Sol mirae calliditatis pictor est. 7. Peregrinari est lassitudinis remedium. 8. Meae patriae nunquam me poenitebit. 9. Rex medicum summae calliditatis arcessivit. 10. Quot fabellas narrare potuit regina? 11. Reginae vitam fabellae servaverunt. 12. Aeschylus praelium Salaminium cecinit?

EXERCISE XXII.

1. Spes laudis est calcar militis. 2. Horatium sororis suae pudebat. 3. Cur exsilit fontis unda? 4. Multae ostreae unam cenam efficiunt. 5. Epicurus, vir summi ingenii, voluptatem amavisse creditur. 6. Summum bonum summam voluptatem vocavit. 7. Aliud est summam voluptatem summum bonum vocare. 8. Unde nomen ducunt Stoici? 9. Nonne te indoctorum miseret? 10. Summam domum petamus. 11. Non omnes conchae bacas, reginarum ornamenta, celant. 12. Ne tuam patriam tui poeniteat.

EXERCISE XXIII.

1. Caesar, Romanorum maximus, a Romanis occisus est. 2. Da mihi librum 3. Leones in leones bellum gerere non solent. 4. Adolescens a comitibus suis armatus est. 5. Hostem suum, ingentem Gallum, ense occidit. 6. Hostis collo torquem abstulit. 7. Res tota duci a speculatore narrata est. 8. Cucurbita facta est currus: mures equi facti sunt. 9. Talia hodie fieri non solent. 10. Cur omnium philosophorum clarissimus Socrates putatur? 11. Athenienses Socratem veneno occiderunt. 12. Lupus agnam, innocuum animal, vorare voluit.

EXERCISE XXIV.

1. Virgo eximiae pulchritudinis mendicare solebat. 2. Regem tamen postea maritum suum vocavit. 3. Texite coronas teneris manibus, puellae. 4. Num agna lupi dentes effugere poterit? 5. Librum puero optimo dare volo. 6. Liber, meum donum, a puero non legetur. 7. Miseret me agnae, a lupo voratae. 8. Tagus flumen arenas aureas devolvere dicebatur. 9. Lupus dente, taurus cornu bellum in me gerit. 10. Ova gallinae supposita sunt. 11. Ciceronem dictatorem facere non poterimus. 12. Frondesne arboribus ver reddet?

EXERCISE XXV.

1. Rex ab uxore agricolae objurgatus est. 2. Placentae nimis igne tostae sunt. 3. Mali non ignara, miseris succurrere discit. 4. Curtius vitam suam patriae dedit. 5. Eques armatus, in medium barathrum insiluit. 6. Sol luce suâ stellas fugat. 7. Capiti regis diadema impone, virgo. 8. Angli a Joannâ, armatâ virgine, superati sunt. 9. Coriolanus patriae suae bellum intulit. 10. Duorum filiorum Corneliam non pudebat. 11. Suos pueros suas gemmas vocavit. 12. Orator se poëtam putavit.

EXERCISE XXVI.

1. Pennas avis habere volo. 2. Brevis est papilionis vita. 3. Anserum jecinora vorant heluones. 4. Cibo suo Gallicum nomen dant. 5. Cur eos crudelitatis non pudet? 6. Inutile est venenum Mithridati dare. 7. Exul jüvenis summam quercum attigit. 8. Laius a suo filio occisus est. 9. Filius, sui facti inscius, rex factus est. 10. Tiresiae, caeco vati, irrisit. 11. Castra fossa cincta sunt. 12. Adolescentis cithara regi solatium tulit.

EXERCISE XXVII.

1. Caesar, vir clementissimus, hostibus suis pepercit. 2. Amicis succurrere, hostes odisse soleo. 3. Piscis a piscatore hamo capti me miseret. 4. Regi potestatem non invideo. 5. Caesar exercitui praeerit. 6. Agnus lupo non nocuit. 7. Num senex asinum suum ferre potest? 8. Pueri diligentiam videre gaudeo. 9. Graeci Apollinem fatidicum deum vocabant. 10. Hannibalis milites summum montem attigerunt. 11. Adolescens dictatori se opposuit. 12. Quis copiis reipublicae praeest?

EXERCISE XXVIII.

1. Vir magni cordis culpis amat ignoscere. 2. Saguntum, urbem Romanis sociatam, vi cepit. 3. Hannibal, admodum adolescens, exercitui praeerat. 4. Bellum Romanis inferre semper voluit. 5. Arbor a lignatore securi decisa est. 6. Conare, puer, magistris placere. 7. Multa milia civium uni regi parent. 8. Omnes boni viri reipublicae prodesse volunt. 9. Num te coloni a vipera morsi miseret? 10. O vipera, ingratissimum animal, cur tuum amicum mordes? 11. Num vis proelio adesse? 12. Caesar a praedonibus captus est.

EXERCISE XXIX.

1. Elephanti Pyrrho utiles erant. 2. Aeschylus pugnae apud Marathonem commissae interfuit. 3. Parce fago, lignator. 4. Darius Alexandro, Magno vocato, se opposuit. 5. Quis felis collo tintinnabulum addet? 6. Puer mensae lancem imposuit. 7. Asinus domino non parebit. 8. Cur eum invitum servare conaris? 9. Num Lycurgum sapientem putas? 10. Reges imbecilli malis favent. 11. Ranae sonitu pedum territae sunt. 12. Tyranno omnes resistamus.

EXERCISE XXX.

1. Ovis lanam sartori praebet. 2. Scaevola, vir magnae virtutis, manum in ignem immisit. 3. Rex adolescentis virtutem admiratus est. 4. Veneri, dearum pulcherrimae, pomum dedit Paris. 5. Hoc factum belli Trojani fons erat. 6. Amicis meis nunquam deero. 7. Miluo ne confisae sitis, O columbae. 8. Agamemnon ab uxore, nequissimâ muliere, occisus est. 9. Heri tuo patri occurri. 10. Catonem suorum civium pudebat. 11. Ripae lintrem appelle, portitor. 12. Culpis amici tu ignoscere debes.

EXERCISE XXXI.

1. Quando domum redibis, fili Agamemnonis? 2. Sparta contra Athenas bellum gessit viginti septem annos. 3. Cicero, exul, a Roma aberat fere biennium. 4. Agricola solet deos pluviam rogare. 5. Sertorius, vir indolis egregiae, proditoris pugione occisus est. 6. Vallum decem pedes altum castris circumdedit. 7. Philosophus totum annum tacebat. 8. Conemur pueri civitati prodesse. 9. Noli papilionem laedere. 10. Num Sisyphi lapis summum montem attinget? 11. Multum carbonis patriae nostrae solo subest. 12. Puella docta fieri voluit.

EXERCISE XXXII.

1. Flumen duo milia pedum latum est. 2. Natare valetudini prodest. 3. Quingenti milites, exercitûs robur, ab hoste capti sunt. 4. O apis, puerum diligentiam doce. 5. Formica, futuri provida, frumenti acervum colligit. 6. Hoc negant quidam philosophi. 7. Rex suis amicis prodesse potest. 8. I domum puer: ego Romam ibo. 9. Quot milia passuum volabit hirundo? 10. Achilles, Graecorum fortissimus, suos Myrmidonas vocavit. 11. Decem annos duravit bellum. 12. Num victorem pacem orabimus?

EXERCISE XXXIII.

1. Seditio civitati nocet. 2. Telemachus ad Nestora, sapientem illum regem, ivit 3. Paris Helenam marito abstulit. 4. Nonne eum fraudis pudebat? 5. Factum illud Trojae exitium intulit. 6. Decem milia militum, laudis avidorum, in Africam duxit. 7. Marsyas Apollini lyram invidebat. 8. Apollo Marsyae pellem detraxit. 9. Paris duabus deabus displicuit. 10. Iunonem dearum reginam, sibi inimicam reddidit. 11. Romana civitas decem viris parebat. 12. Murum decem pedes altum aedificabo.

EXERCISE XXXIV.

1. Ab amicis contemptus rus concessit. 2. Adolescens Gallus in Syriam profectus est. 3. Iuno consilium suum Iovem celavit. 4. Remus fratris sui muros transilire

audebat. 5. A milite cuspide interfectus est. 6. Frustra Perillus tyrannum veniam oravit. 7. Taurus auctori suo mortem tulit. 8. Morientem facti paenituit. 9. Iovis aquila Ganymedem ad Olympum tulit. 10. Iuvenis patris mortem ulcisci constituit. 11. Quis scandet ad summum montem decem pedum milia altum? 12. Nonne tuae culpae toties iteratae te paenitet?

EXERCISE XXXV.

1. Sole orto stellae evanuerunt. 2. Hujus libri meminisse conare. 3. Occiso Caesare bellum novum ortum est. 4. Ne conatus sis fossam viginti pedes latam transilire. 5. Hoste viso dux substitit. 6. Rex Macedoniae mille hostibus se opponet. 7. Noli furti inimicum accusare. 8. Bruto consule copiae Gallorum fines Italiae transgressae sunt. 9. Quis domum regem reducet? 10. Crescente procella, navis fluctibus obruta est. 11. Boni injuriarum oblivisci amant. 12. Urbis nomine mutato, fortunam meliorem habebimus.

EXERCISE XXXVI.

1. Duas horas lepus canes effugere conatus est. 2. Lepore occiso venator domum rediit. 3. Totum diem a domo aberat. 4. Nocte adveniente stellae fulgere coeperunt. 5. Virgo relicta sororibus suis invidebat. 6. Aliquot horas saltabant: tum domum redierunt. 7. Quando puerum ludi taedebit? 8. Urbs Troja a Graecis capta est. 9. Hectore mortuo, belli finem Graeci sperabant. 10. Victoria reportata, victis hostibus parce. 11. Tota gens servi facti sunt. 12. Saxo ictus ad humum decidit.

EXERCISE XXXVII.

1. Quando Galli Caesari parere discent? 2. Victis Gallis, Caesar in Italiam profectus est. 3. Amici mei beneficiorum nunquam obliviscar. 4. Patre duce, Scipio primum stipendium meruit. 5. Regis a Jove missi ranae reminiscentur. 6. Helvetii, gens fortis, libertatis cupidi erant. 7. Tyrannus pueri capiti pomum imposuit. 8. Pomum patris sagitta fissum est. 9. Priscis fabellis credere jucundum est. 10. Pugnae apud Metaurum commissae meminisse disce. 11. Fratre occiso, Hannibal non jam victoriam sperabit. 12. Cervi, luporum praeda, hostes suos fallere conantur.

EXERCISE XXXVIII.

1. Num cornua cervo prosunt? 2. Respublica ducentos annos floruit. 3. Quis infantiae suae meminisse potest? 4. Spes laudis militi iucunda est. 5. Noli alterius laudi invidere. 6. Cicero consul factus rempublicam servavit. 7. Cicerone consule, Catilina Romae exitium molitus est. 8. Lentulus, civis Romanus, nullo iudicio habito interfectus est. 9. Mors Lentuli Ciceroni exilii causa erat. 10. Roma beneficiorum sibi a Cicerone collatorum oblita est. 11. Quem non pudet ingrati amici? 12. Victus a Cyro, Croesus victoris sui amicus factus est.

EXERCISE XXXIX.

1. Dux, qui exercitui praeest, fortis est. 2. Vulpes, quae caudam perdidit, tristis est. 3. Ducem, qui exercitui praeest, admiramur. 4. Hostem, quem sequebamur, non vidimus. 5. Vulpi, quae caudam perdidit, non invideo. 6. Apes mel, quod pueri edunt, faciunt. 7. Is, quem heri vidisti, dux erat. 8. Is, cui heri occurristi, meus amicus est. 9. Librum, qui meus est, mihi redde. 10. Libros, quos mihi abstulisti, mihi redde. 11. Num librum, quem tibi dedi, perdidisti? 12. Eos, qui nos oderunt, amare debemus.

EXERCISE XL.

1. Is, cujus dens dolet, dormire non potest. 2. Gladius, quo utor, acutus est. 3. Brutus, cui Caesar pepercerat, Caesaris hostis factus est. 4. Caesar a Bruto, cui pepercerat, occisus est. 5. Huc venit vir, quem amare debeo. 6. Dux hosti, quem

vicerat, pepercit. 7. Gladio, quem acui, utor. 8. Mel, quod apes fecerunt, nos edimus. 9. Eos qui nos adjuvant amamus. 10. Conamur iis placere, quorum auxilio indigemus. 11. Estote seduli, vos qui laudem quaeritis. 12. Serva regem quem hostes sequuntur.

EXERCISE XLI.

1. Conare eum, cui nocuisti, placare. 2. Thesaurum quærimus, quem terra celat. 3. Eum cujus librum furati sumus, vitamus. 4. Agnus, quem lupus voravit, erat innocens. 5. Lupum, a quo agnus caesus est, odimus. 6. Eos, quorum majores civitati profuerunt, colimus. 7. Gladium, quo usurus es, acue. 8. Quae fuit dea, cui pomum dedit Paris? 9. Vir erat cui invidebant omnes. 10. Viâ quae Romam ducit eamus. 11. Sororum, quae procul absunt, memento. 12. Librum cape, in quo tuum nomen scripsi.

EXERCISE XLII.

1. Da librum puero, qui tibi adstat. 2. Mortuae sunt apes, quarum mel edimus. 3. Is, qui molli lecto utitur, diu dormit. 4. Hosti, cujus terram subegimus, parcamus. 5. Eum, quem servare non potuimus, ulciscemur. 6. Felix est is qui rex factus est. 7. Me miseret rustici quem vipera mordet. 8. Laude dignus est is qui pro patriâ pugnat. 9. A viro, quem laeserat, servatus est. 10. A militibus, a quibus dux est electus, occisus est. 11. Libris, quos habes, utere. 12. Huc venit is cujus patri semper invidebam.

EXERCISE XLIII.

1. Hic nos jacemus, qui pro patria mortui sumus. 2. Noli ei, a quo superaris, invidere. 3. Laude dignus es, qui nemini invides. 4. Is, qui servus fuerat, rex factus est. 5. Puer, cui librum dedi, a patre laudatus est. 6. Avis, quae canere nolebat, coacta est. 7. Vulpes cujus cauda abscissa est, alias fallere conata est. 8. Cives sumus, quos tyrannus relegavit. 9. Eos, quorum statuas erigimus, admiramur. 10. Monstra mihi puerum qui tibi librum tuum abstulit. 11. Ibi vadit is quem Senatores ducem fecerunt. 12. Nos, qui hic jacemus, pro patria pugnavimus.

EXERCISE XLIV.

1. Linguam habet, qua uti amat. 2. Is, cujus libro utor, domum abiit. 3. Miseret nos Caesaris qui ab amicis occisus est. 4. Ei, cui invides, justum te praesta. 5. Memento eorum qui Thermopylis ceciderunt. 6. Parce iis qui te clementiam orant. 7. Nos, qui te castigamus, te amamus. 8. Eos, a quibus laudor, amo. 9. Disce eos admirari quorum facta imitari non potes. 10. Is, quem milites sequebantur, laude indignus erat. 11. Exercitui, quem conscripsit, praeest. 12. Pilum canis, qui eum momordit, poposcit.

EXERCISE XLV.

1. Dic mihi amici nomen, cui heri occurristi. 2. Adjutus sum ab eo quem laeseram. 3. Num potes eum qui tibi invidet amare? 4. Haec est domus quam Iacchus aedificavit. 5. Hic est gallus, quem mane sacerdos audiit. 6. Hic est is cui virgo nupsit. 7. Nemo eum, a quo annulus inventus est, videre potuit. 8. Caesar in Galliam, quae provincia ejus erat, profectus est. 9. Sunt multa milia hominum quos admiror. 10. Hirundines, quae autumno abeunt, redibunt. 11. Possumus eos amare, quorum culpis ignoscimus. 12. Me pueri miserebat qui omnibus membris tremebat.

EXERCISE XLVI.

1. Vos stellae, quae in coelo fulgetis, mihi favete. 2. Is, qui ipse est ignavus, alios ignavos reddit. 3. Nemo, cui invidebam, aderat. 4. O lupe, parce agno, qui te non laesit. 5. Pudet me ejus facti quod tu culpas. 6. Rem dixit Caesari, qui eum laudavit. 7. Occisus est gladio quem ipse acuerat. 8. Rex, cujus cives beati sunt,

laude dignus est. 9. Num vidisti Alpes, quas Hannibal transgressus est? 10. Me miseret ejus cui plerique invident. 11. Ede poma, quae tibi legi. 12. Da mihi librum cujus paginas laceravisti.

EXERCISE XLVII.

1. Scio regem adesse. 2. Dixerunt Cæsarem Gallos vicisse. 3. Ille vir inclyti filii pater erat. 4. Vomer, qui sulcum secat, nitidus fit. 5. Video lunam decrescere. 6. Dux puerum peccare putavit. 7. Ei invideo qui nunquam peccat. 8. Manifestum est omnes Caesari favere. 9. Spero te venturum esse. 10. Dixit se Româ venisse. 11. Omnes credimus bellum imminere. 12. Scio solem ortum esse.

EXERCISE XLVIII.

1. Memento bellum imminere. 2. Esuriens ille lupus agnum edet. 3. Miseret nos ejus populi cujus messes deficiunt. 4. Ne mihi dixeris te eum nunquam vidisse. 5. Mihi promisit, se mihi librum daturum esse. 6. Se id promisisse negavit. 7. Quis nescit Caesarem a Bruto occisum esse? 8. Romani Gallos Romam incendisse negaverunt. 9. Credo domum incensum iri. 10. Non puto me tibi hoc posse dicere. 11. Ursa mel dulce esse putavit. 12. Medicus putavit se morbo mederi posse.

EXERCISE XLIX.

1. Rusticus viperam ingratam esse putavit. 2. Nuntius Pompeio dixit Sertorium occisum esse. 3. Liber ille, quem legis, mihi a patre meo datus est. 4. Dixit aquam calidam fieri. 5. Num putas esse ullam spem salutis? 6. Nonne speras Gallos victum iri? 7. Caesar dixit nobis Galliam in tres partes divisam esse. 8. Puto eam avem volare non posse. 9. Quis tibi me non valere dixit? 10. Dixit regem sibi dixisse bellum confectum esse. 11. Conatus sum gladio, qui retusus erat, uti. 12. Sequere eum cervum quem canes excitaverunt.

EXERCISE L.

1. Certum est me te semper amaturum esse. 2. Dic mihi nomen ejus qui me errare dixit. 3. O corve, stulta avis, vulpi illi ne credideris. 4. Vulpes caseum, quem corvus amittit, edet. 5. Brutus se suam patinam laesisse negavit. 6. Homerus dicit Agamemnonem Graecis praefuisse. 7. Id quod narrat Homerus, parva tantum pars belli Trojani est. 8. Quis negavit se me audire posse? 9. Obsessi cives cibum non defecturum esse speraverunt. 10. Is quem rogavi, se scire negavit. 11. Omnes viderunt Romanos victum iri. 12. Quis non horam ludi adesse gaudet?

EXERCISE LI.

1. Ille vir mihi Caium peregrinari dixit. 2. Arma suscepit ut patrem ulcisceretur. 3. Modo occurri ei, quem videre volui. 4. Num scis illius patrem in vinculis esse? 5. Scribam arcessivit ut testamentum faceret. 6. Hunc librum ei antepono. 7. Adeo calidus eram ut dormire non possem. 8. Corvus adeo stultus erat ut os aperiret. 9. Jucundus erat ille ludus quem heri lusimus. 10. Ciceronem triumphum non meruisse puto. 11. Da mihi illum librum, ut legam. 12. Filium suum domum misit, ne in periculo esset.

EXERCISE LII.

1. Ut bene dormias, te lassare debes. 2. Apes flores ineunt ut mel libant. 3. Ut sapiens fias, esto sedulus. 4. Caesar dixit se praedones puniturum esse. 5. Praedones, qui Caesarem ceperunt, postea interfecti sunt. 6. Simia felis auxilio utitur ut nuces edat. 7. Domus illa, quam aedificavit Lucullus, deflagravit. 8. Certum est Caesarem laude dignum esse. 9. Lautam domum emit ut regem exciperet. 10. Omnes putaverunt navem demersum iri. 11. Quando venies ut colloquamur? 12. Venit ut mihi hostem adesse diceret.

EXERCISE LIII.

1. Illae violae, quas legisti, marcescunt. 2. Virgo quae pauper fuerat, regina facta est. 3. Indue lautam illam vestem, virgo, ut ad aulam eas. 4. Eo proelio Caesar saepe se victum iri putavit. 5. Vestes vendam ut libros emam. 6. Eo libro, cujus paginas laceras, non bene uteris. 7. Ut flores legerent, ibant in silvam puellae. 8. Solon simulavit se furere ut suis civibus prodesset. 9. Quis unquam Romam captum iri putavit? 10. Id quod heri dixisti; mihi valde displicuit. 11. Adeo stolidus erat ut nemo eum docere posset. 12. Abire, ne pugnaret, voluit.

EXERCISE LIV.

1. Ea nocte urbs illa capta est. 2. Alexander, inclytus ille rex, se Achillis similem esse putavit. 3. Credimus ea carmina, quae Homerus composuit, ab Homero nunquam scripta esse. 4. Credimus in temporibus Homeri neminem scribere potuisse. 5. Itaque putamus Homerum ea ediscere solere. 6. Vulpes, quae caudam perdidit, conata est amicis caudas inutiles esse, suadere. 7. Veni ut tibi dicam me tuum comitem esse non posse. 8. Puer promisit se suo libro diligenter usurum esse. 9. Adeo fessi erant nostri ut hostem sequi non possent. 10. Sese celavit ne ad bellum ire cogeretur. 11. Puto omnia, quae dixisti, vera esse. 12. Non putavi te ista verba Latina recte scribere posse.

EXERCISE LV.

1. Quis limam mordere viperam jussit! 2. Anseres, quae Romam servaverunt Iunoni sacrae erant. 3. Orate Gallos ne Romam aggrediantur. 4. Camillus, Gallis, fugatis, pater patriae vocatus est. 5. Ut hostes falleret, dux quadringentos homines in insidiis locavit. 6. Caesar in Galliam, ut bellum Gallis inferret, profectus est. 7. Dixit hostes, ut castra aggrederentur, venire (*or*, venturos esse). 8. Is, qui in canem lapidem jecit, novercam suam percussit. 9. Non putavit se male fecisse. 10. Regulus Romam missus est ut captivos reduceret. 11. Se Carthaginem redire coactum sensit. 12. Rege mortuo, cives in suam quisque domum redierunt.

EXERCISE LVI.

1. Aegisthus Agamemnonem occidere non debuit. 2. Multi viri, qui Trojam profecti sunt, nunquam redierunt. 3. Veni Romam cras ut apud Caesarem cenes. 4. Promisit se puero librum daturum esse. 5. Cur non opus conficere conaris ut foras eas? 6. Venit nuntius ad ducem qui ei hostem adesse diceret. 7. Domum decubitum eo. 8. Ad summum collem ivit ut urbem despiceret. 9. Paratus sum mare transire ut divitias petam. 10. Dixi te casurum esse. 11. Omnes Marium consulem fieri voluerunt. 12. Ut rempublicam servemus, duci, quem odimus, parebimus.

EXERCISE LVII.

1. Librum illum, quem legis, intelligere conare. 2. Romulus omnes murum suum transilire vetuit. 3. Negavit agnus se lupum lacessere voluisse. 4. Henricus unam uxorem caedere, ut alteram duceret, voluit. 5. Ut Angliam liberarent principes armati regem adierunt. 6. Ut sit utilis, ensis acutus esse debet. 7. Ut montem scandas, clavos caligis adde. 8. Plato in Siciliam, ut tyrannum viseret, profectus est. 9. Panem esse omnibus utilem nemo negat. 10. Ut vitarent lepores, ranae ad imam paludem ibant. 11. Adeo Ajacem stultitiae poenituit ut vitam pati non posset. 12. Mare transeamus ut Trojam capiamus.

EXERCISE LVIII.

1. Ut Caesarem vitaret, Roma in Graeciam profectus est. 2. Usque ad mediam noctem te expectabo. 3. Hannibal adeo aegrotavit ut altero oculo caecus fieret (*or*, caperetur). 4. Num hoc ut me fallas dicis? 5. Omnes tentare possunt: non sequitur ut omnes possint vincere. 6. Vos, qui bonis invidetis, eos imitari debetis. 7. Quis

non vult in Graeciam ire ut Athenas videat? 8. I domum ut gladium tuum invenias. 9. Promisit se eum ad stationes ducturum esse. 10. Quid non homines facient ut laudem adipiscantur? 11. Plato in Siciliam, ut nuptam inveniret, profectus est. 12. Ibi puer est cui me librum daturum esse promisi.

EXERCISE LIX.

1. Rubiconem transgressus, Caesar patriae suae bellum indixit. 2. Ranae, audito pedum sono, perterritae erant. 3. Conabor munere, quod parentibus debeo, fungi. 4. Audita Caesaris morte, Cicero factum probavit. 5. Cinctus gladio, ut hosti occurreret, progressus est. 6. Occasione usus evasit. 7. Consule non salutato, ad suam domum concessit. 8. Procella orta, nautae portum petierunt. 9. Amplexus patrem, se domum rediturum esse promisit. 10. Cicero, consul factus, Catilinae conjurationem oppressit. 11. Miseret me tui tot mala passi. 12. Rana, rata se posse fieri bovi parem, se rupit.

EXERCISE LX.

1. Confecta messe, gaudet agricola. 2. Arrepto gladio, negavit se ejusmod contumelias passurum esse. 3. Hoc viso, spem omnem abjecit. 4. Audito Caesaris adventu, Pompeius Roma discessit. 5. Locis exploratis, speculator ad castra rediit. 6. Captis castris, dux non potest non vinci. 7. Colle ascenso, negavit se hostem videre posse. 8. Respublica octodecim annos pace usa est. 9. Quis sole orto vult dormire? 10. Hedera truncum amplexa arbori nocet. 11. Dux, capite lauru cincto, templum ingressus est. 12. Tam bene munere functus est ut ab omnibus laudaretur.

EXERCISE LXI.

1. Dux, sequentibus suis militibus, urbem ingressus est. 2. Omnis spes capiendae urbis abjicienda est. 3. Niobe, amissis liberis, saxum facta est. 4. Suos hortatus in fossam desiluit. 5. Dixit se Caesari, ut Gallis parceret, suasurum esse. 6. Auro vi potitus est. 7. Aves, terra gelu constricta, ad fenestras, cibum petitum, veniunt. 8. Vulpes dixit uvas, quas attingere non poterat, acerbas esse. 9. Legatum quadringenti milites secuti sunt. 10. Decem annos in carcere inclusus ultionem meditabatur. 11. Da mihi gladium, quo utebatur pater meus. 12. Functus munere, rus ad suos boves rediit.

EXERCISE LXII.

1. Quum se doctrinam adepturum esse speraret, Athenas profectus est. 2. Ea erat ducum paucitas ut tribunus militum fieret. 3. Ut amicos iuvaret, in Galliam profectus est. 4. Villâ emptâ, se otio usurum esse speravit. 5. Tuis fretus promissis, arma pono. 6. Vulpes fide indignam se praestitit. 7. Tyrannis expulsis bellum confectum est. 8. Cum libri mei sint usti, nunquam doctus fiam. 9. E puellis una viro suo pepercit. 10. Romani quidam cives sine judicio interfecti sunt. 11. Cum mense Martio redit Eurus. 12. Aestas ver sequitur; aestatem autumnus.

EXERCISE LXIII.

1. Suos milites pugnandi cupidos trans Rhodanum duxit. 2. Ut pacem facerent legati missi sunt. 3. Collem scandamus ut solis ortum videamus. 4. Caesari a militibus favetur. 5. Silvam ingressus via deerravit. 6. Victoria nobis reportanda est. 7. In silvam nobis eundum est. 8. Amicos juvando amicitiam eorum servabis. 9. Spem servandae patriae ne abjiciamus. 10. Nonne victo hosti parcetur? 11. Veni ut tibi dicam spem nullam esse. 12. Omnibus viribus utere ut lapidem illum moveas.

EXERCISE LXIV.

1. Aestate sicca putei defecerunt. 2. Decem annos Athenis ut philosophiae studerem, commoratus sum. 3. Ut se recrearet, peregrinatus est. 4. Adeo cupidus erat

pugnandi ut prudentiae oblivisceretur. 5. Beneficiorum ab amicis mihi collatorum nunquam obliviscar. 6. Dux speculatorem loca exploratum misit. 7. Spem frangendi vincula fovebat captivus. 8. Quadringentos milites murum scandere jussit. 9. Nobis ad scandendum murum longis scalis opus est. 10. Huic culpae ignoscetur. 11. Ducis videndi cupidus sum. 12. Illa arbor lignatori decidenda est.

EXERCISE LXV.

1. Audito sonitu e lecto prosiluit. 2. Hostem veritus suos abduxit. 3. Caput ut refrigeres fonti suppone. 4. Atheniensibus a Themistocle ut pugnarent persuasum est. 5. Caius, secuto famulo, domum ivit. 6. Ut militum animos moveret, cervam albam Sertorius pascebat. 7. Militibus persuasum est cervam deorum nuntiam esse. 8. Amissa cerva ceciderunt militum animi. 9. Omni spe cervae inveniendae abjectâ, castra mota sunt. 10. Subito cerva ad salutandum dominum prosiluit. 11. Erant qui ducis dolum esse putarent. 12. Ut flumen transiret, pontem aedificavit.

EXERCISE LXVI.

1. Legibus pareatur. 2. Croesus augendi imperii cupidus erat. 3. Nuntios misi, qui oraculum consulerent. 4. Postea Apollinem fraudis accusavit. 5. Amisso regno, rogum conscendit. 6. Ter Solonem, inclytum illum philosophum, invocavit. 7. Cyrus suos famulos ignem restinguere jussit. 8. Nulla aderat aqua quae ignem restingueret. 9. Croesus auxilium deos oravit. 10. Ignis, qui jubente rege accensus est, pluvia quam miserunt dii restinctus est. 11. Pietatem, placandi deos artem, omnes colamus. 12. Bellum decem annos gerendum est.

EXERCISE LXVII.

1. Dic mihi quid tuum nomen sit. 2. Ei ut eat persuade. 3. Quum eum videret, gavisus est. 4. Scire volo unde venias. 5. Utrum me juvabis annon? 6. Mihi dixerunt unde venissent. 7. Quis noster dux erit? 8. Rogamus quis noster dux futurus sit. 9. Si veneris, gaudebo. 10. Hoc dico ut meum consilium scias. 11. Tibi quid cogitem dicam. 12. I domum ut me venturum esse dicas.

EXERCISE LXVIII.

1. Fer cotem, ut meum cultrum acuam. 2. Quis ad summum collem noster dux erit? 3. Dixi tibi quis noster dux futurus sit. 4. Quando bellum conficietur? 5. Confecto bello, milites domum redierunt. 6. Utrum ibis annon? 7. Dic mihi utrum iturus sis necne. 8. Quis apud Caesarem heri cenavit? 9. Scisne quis apud Caesarem heri cenaverit? 10. Jovem regem oremus. 11. Ranas se regem petiisse poenituit. 12. Dic mihi quis ranarum rex fuerit.

EXERCISE LXIX.

1. Quamvis amem, te punio. 2. Parce hosti tuo, Caesar, ut amicus tuus fiat. 3. Quaere quis consul creatus sit. 4. Te venturum esse nesciebam. 5. Si scivissem, domi mansissem. 6. Manum, ut gladium caperet, porrexit. 7. Hercules, quamvis Jovis filius esset, fratri servire coactus est. 8. Herculi duri labores perficiendi erant. 9. Dic mihi quot fuerint Herculis labores? 10. Si caudam perdideris, ne mentitus sis. 11. Quid mihi prodest cauda? 12. Vulpes rogavit quid sibi prodesset cauda.

EXERCISE LXX.

1. Scisne quantae sint pyramides? 2. Hoc esse verum ne Plato quidem mihi persuadebit. 3. Miror cur miles laudem adipiscendi cupidus sit. 4. Dicam tibi cur Dido Aeneas deseruerit. 5. Si vicerimus, hosti parcetur. 6. Si te videam, doleas. 7. Nisi Metellus advenisset, Pompeius victus esset. 8. Num Spartani legibus Lycurgi parebant? 9. Quis nescit quid acciderit? 10. Sarculo utere, si vis humum purgare. 11. Dic mihi quot libros perlegeris. 12. Ars natandi nautae prodest.

EXERCISE LXXI.

1. Quis potest dicere, unde ventus veniat? 2. Scire debeo quomodo hoc faciam. 3. Vulpes corvo ut caneret persuasit. 4. Quoties tibi dixi quomodo Caesar mortuus sit? 5. Nisi, corve, os aperuisses, caseum non perdidisses. 6. Dic utrum venturus sis necne. 7. Toga induta nuntio Senatus obviam ivit. 8. Rogavit nuntium num omnia bene essent. 9. Scire volo cur veneris. 10. Quomodo effugere possent, nesciebant. 11. Cur adsis nescio. 12. Quum venisset, Caesarem profectum esse audiit.

EXERCISE LXXII.

1. Caio duce, spem omnem vincendi hostis abjicio. 2. Si Caesar tecum cenaturus est, libenter adero. 3. Si auxilium adesse scivissent, urbem non dedidissent. 4. Ea erat cibi inopia ut milites fremerent. 5. Antequam venisti, epistolam meam miseram. 6. Hercules, quum labores confecisset, deus factus est. 7. Orto sole, Caesar hostem recessisse vidit. 8. Nisi vigilaveris, urbs capietur. 9. Mox veniat nuntius qui mihi vera dicat. 10. Durum est numerare quot stellae fulgeant. 11. Nisi civitati prodes, vivere non debes. 12. Si vis pacem para bellum.

EXERCISE LXXIII.

1. Nesciebant milites quidnam facere deberent. 2. Dic mihi quid faciendum sit. 3. Adeo avidus erat piscis ut muscam captaret. 4. Caesar Pompeium quid facturus esset rogavit. 5. Intelligisne id quod dico annon? 6. Senatores ducem ad exercitum mittendum esse censuerunt. 7. Num eum vidisti annon? 8. Cur die bubo cibum non petit? 9. Quot milibus militum dux praeerit? 10. Nescio quot milibus militum dux praefuturus sit. 11. Quamvis me abire jubeas, manebo. 12. Si tacuisses, ego discessissem.

EXERCISE LXXIV.

1. Eques, ut hostem assequeretur, calcaribus usus est. 2. Ut dominae placeret, munera, equite indigna peregit. 3. Quamquam te videre non possum, vocem tuam audio. 4. Nisi puer ambustus fuisset, incautior fuisset. 5. Scire volo num mihi eundum sit. 6. Quid mihi faciendum sit non intelligo. 7. Dum colloquuntur, Caesar venit. 8. Quamvis identidem locutus sis, verborum tuorum oblitus sum. 9. Peream nisi te amem. 10. Unde hic rumor ortus sit nescio. 11. Enitere dum vincas. 12. Pugnaverunt dum nox venit.

EXERCISE LXXV.

1. Quoties te, ne pugnes, monui. 2. Si venisses, gavisus essem. 3. Epaminondas moriturus pacem faciendam esse dixit. 4. Si hoc dicis, erras. 5. Fer mihi meas tabulas, ut epistolam scribam. 6. Dum scribo, tibi silendum est. 7. Curiam ingressus, custodes foribus apposuit. 8. Quum consedisset, legati discesserunt. 9. Consilio habito, pugnare statuerunt. 10. Ii qui ad mare habitant, pisces raros esse queruntur. 11. Cibus a nobis magnae urbi comparandus est. 12. Si messis bona est, gaudet agricola.

EXERCISE LXXVI.

1. Frustra regem, ut urbi nostrae parceret, oravimus. 2. Quum Caesar venerit, omnia bene se habebunt. 3. Nisi Marius consul creatus esset, Cimbri Italiam ingressi essent. 4. Ne Rubiconem transieris, Caesar, nisi vis patriae tuae bellum inferre. 5. Spero te venturum esse ut mihi omnia dicas. 6. Si aberis, quid mihi faciendum sit nesciam. 7. Redemptor famulos pontem aedificatum misit. 8. Cum felis abest, ludunt mures. 9. Notus et nubes diem indicant ad venandum aptum. 10. Si vis, te juvare possum. 11. Dum pugnatur, sol cecidit. 12 Id quod tibi ludus est, mihi mortem affert.

EXERCISE LXXVII.

1. Antequam Caesar mortuus est, respublica ceciderat. 2. Num eos qui Caesarem occiderunt, facti sui poenituit? 3. Cincinnatus ut agrum aret domum redire cupit. 4. Credisne informem anatem factam esse cygnum? 5. Cur mihi non dicis quid facturus sis? 6. Scisne cur Aetna fumum flammamque emittat? 7. Certum est montes soli quam campos propiores esse. 8. Cur igitur summo monte frigus querimur? 9. Pomum cadendo multa philosophum docuit. 10. Cognitis Gallorum consiliis, Caesar nocte profectus est. 11. Spero Gallos victum iri. 12. Vereor ne urbs capiatur.

EXERCISE LXXVIII.

1. Num putas hieme jucundiorem esse aestatem? 2. Leone audacior in hostes impetum fecit. 3. Hercules, Junone jubente, servus Eurysthei factus est. 4. Servus domino multo robustior erat. 5. Mercurius citharam quam Phoebo dedit repperisse dicitur. 6. Phoebus Mercurium furti accusavit. 7. Romanus vinum summa domo, ut biberet fumum, condidit. 8. Fabius cunctando patriae suae profuit. 9. Potesne mihi dicere cur Fabius cunctator vocatus sit? 10. Dum redeas, librum meum legam. 11. Eundum est mihi in Galliam, ut linguam discam. 12. Dubitari non potest quin Caesar Pompeio felicior fuerit.

EXERCISE LXXIX.

1. Nisi portae a traditore reclusae essent, urbs non capta fuisset. 2. Meministine quae urbs ab Hannibale captae sint? 3. Philosophi ludum non minus quam laborem amant. 4. Ciceronis frater multa stipendia in Gallia Caesare duce meruit. 5. Ii qui multum legunt, doctiores fiunt. 6. Quando mihi dices cur me arcessiveris? 7. Si sedulus fueris, laudem mereberis. 8. Credimus murem olim leonem juvisse. 9. Spes laudis major est quam mortis timor. 10. Fabricius ostendit se ab elephanto terreri non posse. 11. Quis scit quid cras eventurum sit? 12. Nisi me juvare potes, quid mihi faciendum sit, nescio.

EXERCISE LXXX.

1. Dum te expecto, tota abiit hora. 2. Nisi pisces salient, domum ire praestat. 3. Euro flante negant quidam esurire pisces. 4. Quum sol fulget, exeamus ut aves occidamus, 5. Meministine quot milia passuum Roma a Neapoli absit? 6. Facilius est multa percontari, quam percontatori respondere. 7. Quid Pericles moriens dixit? 8. Barbari Hannibalem, quominus Alpes transiret, impedire conati sunt. 9. Hannibal dicitur consilium saxa aceto molliendi iniisse. 10. Adeo stultus erat Xerxes ut mare verberaret. 11. Ponte e lintribus facto, Hellespontum transgressus est. 12. Servos jussit se prohibere quominus Atheniensium oblivisceretur.

EXERCISE LXXXI.

1. Caesar Cascam quid oratum venisset rogavit. 2. Ut te prohibeam, omnia quae potero faciam. 3. Quis non stultus factus est Kalendis Aprilibus? 4. Si legibus paretur, floret civitas. 5. Dubitare non potest quin erraverint ii qui Caesarem interfecerunt. 6. Dummodo laude dignus fiam, contentus ero. 7. Dum urbs ardet, Aeneas evasit. 8. Ericam incendamus, ut uberius crescat. 9. Librorum meorum non minus quam tu meminisse possum. 10. Miseret nos ejus qui se nihil quod faciat habere queritur. 11. Dic mihi quid nomen tyranni fuerit qui ludi magister factus est. 12. Mortem civibus, nisi se dedidissent, minatus est.

EXERCISE LXXXII.

1. Antequam feriae venerint, hunc librum confecero. 2. Opes ejus qui lucernam habuit, indies crescebant. 3. Amissâ lucernâ, tam pauper quam fuit antea factus est. 4. O si lucernam habeam ut meas opes augeam. 5. Quoties iis invidetur quorum potius misereri decet. 6. Opes adeptus, quomodo uteretur, nesciebat. 7. Si te lapides jacere

vidissem, graviter te puniissem. 8. Quaedam arbores adeo spinosae sunt ut eas simiae scandere non possint. 9. Dubito num mihi sit satis virium ut eum lapidem tollam. 10. Caesar interfectus est idibus Martiis. 11. Nisi pugnare paratus es, praestat tibi pacem facere. 12. Fodiamus dum statuam aeream inveniamus.

EXERCISE LXXXIII.

1. Fame paene confecti, cives victorem pacem oraverunt. 2. In Italiam profectus, ad radices Alpium pervenit. 3. Nisi Hannibal Alpes transgressus esset, proelium apud Trebiam flumen non commissum esset. 4. Post proelium Cannense, Fabii consilium secuti sunt Romani. 5. Cato, sententiam rogatus, Carthaginem delendam esse dixit. 6. Quo magis librum me poscis, eo minus tibi dare volo. 7. Libertatem meam decem milibus talentorum non venderem. 8. Dixit se tabulam pictam magni emisse. 9. Ducem ob servatam rempublicam laudaverunt. 10. Quominus exirem, prohibuit me imber. 11. Antequam exeundi tempus aderat, desiit imber. 12. Verba, quae idem sonant, non idcirco idem significant.

EXERCISE LXXXIV.

1. Quum sol cecidisset, ros in herbam stillavit. 2. Projectis gladio et scuto fugit. 3. Cur non opibus in juvandis pauperibus uteris? 4. Ut vermem capiat, avi mature surgendum est. 5. Pontem aedificandum curemus ut flumen transeamus. 6. Non dignus es qui lauderis. 7. Legati, quum cur venissent dixissent, discesserunt. 8. Ut tabulam pictam videret, pictorem velum reducere jussit. 9. Respondit pictor velum esse tabulam pictam. 10. Facilius est avem decipere quam hominem. 11. Saltando, adolescens, nuptam perdidisti. 12. Negavit, adolescens, se quod eam perdidisset poenitere.

EXERCISE LXXXV.

1. Uter ducum major sit, non potes dicere. 2. Romae Caio occurri: mihi dixit se duobus sestertiorum milibus equum emisse. 3. Nisi patriam perdere volumus, hosti resistendum est. 4. Negari non potest quin magnos viros Roma pepererit. 5. Non debemus librum deponere, dum penitus intellexerimus. 6. Fieri potest ut multum peregrineris neque multum videas. 7. Dixit se, si scivisset, Romam venturum fuisse. 8. Quando tibi persuadebitur ut meum monitum sequaris? 9. Sociis non expectatis ut proelium cum hoste committeret, progressus est. 10. Quamvis me natu major sis, non sequitur ut sis sapientior. 11. Libros emere non te sapientem reddit, nisi legeris. 12. Digniori viro, qui ab omnibus laudaretur, nunquam occurri.

EXERCISE LXXXVI.

1. Cura mihi vera dicas. 2. Fac culpam quam toties indicavi, vitare coneris. 3. Cave illud poculum projicias, ne frangas. 4. Quamvis ei poenam minatus sim, incautior factus est. 5. Quo plus loquebatur, eo minus audiebam. 6. Sapientissimus quisque bellum malorum maximum esse putat. 7. Verebatur domina ne a scalis caderet. 8. Adolescens se eam si cecidisset excepturum esse promisit. 9. O si sciam qualis cras tempestas futura sit. 10. Syracusis sunt lautumiae, quibus pro carceribus cives utebantur. 11. Dux cautior erat quam ut in insidias duceretur. 12. Usque ad mediam noctem te venturum esse speravi.

EXERCISE LXXXVII.

1. Sunt qui dubitent utrum carne vesci fas sit. 2. Alii negant vinum generi humano prodesse. 3. Philosophus omnia bona esse putat, dummodo sit temperantia. 4. Poeta dicit vento mutabiliores esse feminas. 5. Quidam asini tam obstinati sunt ut doceri non possint. 6. Magis vacamus legendis libris qui nos delectant quam qui nos docent. 7. Nescio utrum ignavi an ii qui docent misericordia digniores sint. 8. Poeta dixit eos quos dii ament tenera aetate mori. 9. Quamvis lacus sit piscium plenus, piscatoris corbis inanis domum redit. 10. Adeo ignavus erat ut fugeret. 11. Quae quum ita essent, dux sibi recedendum esse statuit. 12. Post proelium non tam fidei pleni erant milites quam antea fuerant.

EXERCISE LXXXVIII.

1. Puer et puella ut aquarentur collem ascenderunt. 2. Si linguam nescimus, signis a nobis utendum est. 3. Nisi sol fulserit, poma non maturescent. 4. Interdum friget magis Kalendis Maiis quam Idibus Decembribus. 5. Cantus avium me judice strepitu rotarum est potior. 6. Quum duodeviginti annos Romae habitavisset, reliquam vitam rure degebat. 7. Id quo non indiges semper magni emitur. 8. Rex cera urenda horas metiebatur. 9. Athenienses oratores aqua, ut orationibus modum adhiberent, utebantur. 10. Aqua stillando, quantum temporis abiisset, monstravit. 11. Vetustis aedibus mures saepe simulacrorum partes agunt. 12. Rex ut pictoris penicillum tolleret, se demisit.

EXERCISE LXXXIX.

1. Barbari dicunt canes tantum et Anglos in sole amare ambulare. 2. Nonne putas eos qui in sole ambulant sapientes esse? 3. Eos qui male rem gerunt dum vincant niti oportet. 4. Eum, cui nullum stramen das, lateres poscere inutile est. 5. Quum aestus accedat, nos litore abire oportet. 6. Quamvis colles nive tegantur calor in valle inveniri potest. 7. Aliqui qui sapone et aquâ utuntur, nihilominus immundi sunt. 8. Quum aera sonare audiit puer, reversus est. 9. Non omnes pueri qui aera sonare audiunt, urbis praefecti fiunt. 10. Qui opes suas largitur dives jure aestimandus est. 11. Mentem pulchram quam corpus pulchrum pluris aestimemus. 12. Quamvis diadema ablatum sit, nihilominus est rex.

EXERCISE XC.

1. Catulus, lupo occiso, domino suo obviam ivit. 2. Quum catulum cruore aspersum vidisset, juvenis suum filium occisum esse putavit. 3. Ense stricto catulum, quod filium interfecisset, occidit. 4. Tum domum ingressus puerum incolumem esse vidit. 5. Humi jacebat ingens lupus, quem, dum puerum tuetur, catulus occiderat. 6. Quum intellexisset quomodo res se haberet, juvenem temeritatis suae valde poenitebat. 7. Credisne elephantum manu posse acum tollere? 8. Imperatoris fatum nos docet quam vilis sit gloria. 9. Pauci ex iis, qui libros legunt, quantus sit scribendi labor, intelligunt. 10. Num fas est dicere te domi non esse, ut salutantes vites? 11. Pudet me cuculi, qui ova sua in alterius nido ponat. 12. Regina nocte retexuit tantum quantum die texuerat.

EXERCISE XCI.

1. Ea erat vini inopia, ut divitissimus quisque civium aquam bibere cogeretur. 2. Quamvis eum vinculorum taederet, sceleris non pudebat. 3. Quaeritur utrum bubo ante ovum natus sit, an ovum ante bubonem. 4. Quum ut abiret rogaretur noluit. 5. Ne me prohibueris, quominus mendico assem dem. 6. Num habemus cur nos esse patribus sapientiores putemus? 7. Tyranni nunquam dubitant sibi potius quam civitati consulere. 8. Romae sunt septem colles—Thebis septem portae. 9. Regis aula multis partibus major est agricolae casâ. 10. Alcibiades se, quum capitis absens condemnatus esset, civibus se vivere monstraturum esse dixit. 11. Ut domus tua firma sit, quernis trabibus utere. 12. Speremus, quoniam Cleon mortuus est, bellum confectum iri.

EXERCISE XCII.

1. Promitto me tibi duo milia sestertiorum soluturum esse. 2. Humanum genus e simiis ortum esse nunquam credam. 3. Telum ducem non minus quam gregarium militem ferit. 4. Themistocles artem obliviscendi doceri (discere) voluit. 5. Num ars scribendi apud Homerum commemoratur? 6. Augustus Varum orabat ut sibi suas legiones redderet. 7. Ne pudor quidem potuit quominus fugeret ducem prohibere. 8. Faber dixit se sibi non aliis pugnare. 9. Senex confessus est se infirmiorem esse quam ut civitati praeesset. 10. Rogabant inimici cur republica non discessisset. 11. Is qui satis pecuniae habet, amicis nunquam eget. 12. Si me visum venias gaudeam.

EXERCISE XCIII.

1. Caeci utendo digitis legere discunt. 2. Pinguior erat porcus quam ut se moveret. 3. Philosophus, quum silentium aureum esse dixisset, silendo probare debuit. 4. Diogenes questus est, regem solis radios sibi arcere. 5. Nisi essem Alexander, Diogenes essem. 6. Romani magnis crateribus utebantur, quibus vinum et aquam miscerent. 7. Spes otii post laborem fruendi efficit ut sedulo laboremus. 8 Venerem precatus est ut statua quam fecerat vitam acciperet. 9. Cochlea duobus et viginti diebus murum ascenderit. 10. Puero dicendum est cur injussu meo egressus sit. 11. Dux silvam exploratum duos tribunos cum denis militibus misit. 12. Poeta rogavit quanti nomen esset aestimandum.

EXERCISE XCIV.

1. Multis hostibus ab Anglis parcebatur. 2. Portus, qui naves tuentur, ipsi sunt tuendi. 3. Si minus crudelis fuisset Marius, dignior qui laudaretur fuisset. 4. Negari non potest quin stultis saepe a fortuna faveatur. 5. Quamvis voluptas optabilis sit, pretio virtutis non est petenda. 6. Respublica diem natalem celebrat ante diem quartum Nonas Quintiles. 7. Mare prohiberi non potest quominus terram tegat. 8. Quis dicere potest utrum Zeno an Epicurus sapientior sit? 9. Sunt qui ejusmodi oculos habeant ut gramen rubrum putent. 10. Quamvis sol multa saecula fulserit, calor ejus non minor factus est. 11. Sol terrae propior hieme quam aestate est. 12. Scisne cur calidior sit aestas hieme?

EXERCISE XCV.

1. Brutus suos filios capitis damnavit, quod patriae proditores essent. 2. Ne dubitaveris percontari, cum quid tibi scribendum sit dubites. 3. Quo magis cauda pavonis oculo placet, eo minus vox ejus aurem captat. 4. Philosophus in vincula conjectus est, quod terram circum solem ferri diceret. 5. Caesar, quum, quae essent Gallorum consilia, ignoraret, castra sua munivit. 6. Quanta esset clades, dum domum rediit, ignorabat. 7. Constat vestes laneas aestate frigus, calorem hieme dare. 8. Dummodo heres ex semisse tuus essem, dives essem. 9. Adolescens dixit se mori malle quam fidem fallere. 10. Ut inimicos se errare doceas, palis deligatos ne combusseris. 11. Ut rex fias, dignum te qui regnes praesta. 12. Quem non pudet ejus imperatoris, qui lusciniarum linguas cenabat?

EXERCISE XCVI.

1. Oratorum optimus quisque se Cicerone minorem esse confiteretur. 2. Neque Tusculi, neque Capuae, neque Neapoli, neque Syracusis aedes ex mea sententia invenire potui. 3. Num nos majoribus sapientiores sumus, qui naves ferro vestiamus? 4. O si sciam quomodo Latine ad morem Ciceronis scribam. 5. Apud aditum templi sunt columnae lapideis leonibus fultae. 6. Aut vincendum nobis aut moriendum est. 7. Tridente et reti usus est ut se in armatum virum defenderet. 8. Difficile est credere viros adeo crudeles fuisse ut virgines feris objicerent. 9. Canistram in capite ferens, virgo sequente turba templum ingressa est. 10. Sunt reges quidam qui regnent neque civibus imperent. 11. Non idem hodie es qui heri eras. 12. Num miraris Sisyphum lapidem volvere taedere?

EXERCISE XCVII.

1. Iis qui saepe dicunt se aegriores esse quam ut laborare possint, non creditur. 2. Si scivissem horam adventus tui, ad te excipiendum paratus fuissem. 3. Nescio an in toto orbe terrarum non sit melior frago fructus. 4. Si tu equum ad aquam duces, ego pro virili parte ut bibat efficere conabor. 5. Quam stulti erant proci qui a Penelopâ deciperentur. 6. Mardonius non putavit Persas a Graecis victum iri. 7. Tyrtaeus putavit, quo junior vir esset, eo magis debere eum pro patriâ pugnare. 8. Ii, qui isthmum perfodiendum suscipiunt, audaciores sunt quam prudentiores. 9. Cur rex se regno abdicaret nemo praeter sacerdotem sciebat. 10. Quoties peccaverim quis numerare potest? 11. Totum diem amicum qui nunquam venturus erat, expectavi. 12. Non aliter tetricus est quam si ridere nesciat.

EXERCISE XCVIII.

1. Oriente sole, quid nocte accidisset, senserunt milites. 2. Nisi Galli auxilio nobis venerint, fugae spes omnis nobis omittenda est. 3. Antiqui philosophi quantae essent stellae prorsus ignorabant. 4. Plus pecuniae quam quâ uti possis, habebis, dummodo mihi pareas. 5. Quid Caesar cogitaret, prius quam Rubiconem fluvium transiret, nemo e fortissimis ejus legatis sciebat. 6. Labienum, post proelium apud Pharsaliam commissum, se Caesarem deseruisse poenitebat. 7. Spartani laude digni sunt, qui nunquam pluribus verbis usi sint quam res ipsa postulavit. 8. Utrum mavis vivo Pericle Atheniensis an regnante Elizabethâ Anglus fuisse? 9. Potesne mihi dicere, qua in parte Europae papyrus crescat? 10. Hercules questus est Eurystheo a se parendum esse. 11. Ita me mones, quasi quid mihi agendum sit, nesciam. 12. Prohibere te conabor, quominus vir indoctus adolescas.

EXERCISE XCIX.

1. Si urbes Italicae Hannibali se junxissent, bellum Punicum aliter evenisset. 2. Quo magis quid cogites intelligo, eo minus tibi me jungere paratus sum. 3. Columbus intelligere non potest cur terra, quam ipse invenit, America appelletur. 4. Dic mihi cur a. d. iv. Kal. Jun. quernas frondes carpas. 5. Philosophus dixit se aliis consulendo sibi prodesse. 6. Caesaris adventu non expectato, Cicero Italia profectus in Graeciam se contulit. 7. Nemo dubitavit quin Caius dignus esset, qui summo in republicâ honore fungeretur. 8. Etiam si heres Croeso ex asse esses, tibi tuas divitias non inviderem. 9. Veritus ut hostium copiis resistere posset, legatos inducias oratum misit. 10. Sunt qui putent bellum inter Angliam et Sarmatiam gestum balenae et elephanti certamini simile esse. 11. Decimo cuique puero poenam minatus est, nisi reus se dedidisset. 12. Antequam bellum inceptum est, nemo quale quantumque esset futurum, conjectare potuit.

EXERCISE C.

1. Quod ad Caesarem attinet, ei parendum esse tibi assentior. 2. Contumeliae quas mihi ingessit, graviores sunt quam quae ferri possint. 3. Vulnus tam grave accepit, ut minimum ei abesset quin moreretur. 4. Quis belli eventus futurus sit, nego quenquam posse dicere. 5. Adeo non culpo Caesarem ut eum civitati profuisse judicem. 6. Nobis parere legibus discendum est, priusquam mutare conemur. 7. Si Galli Germanos vicissent, doluissem. 8. Dixit se, si Galli Germanos vicissent, doliturum fuisse. 9. Montes melius quam flumina reges impediunt, quominus finitimos aggrediantur. 10. Dictatoris sententia non cognita, ut hostem aggrederetur, progressus est. 11. Si cives scivissent, quanti pax emenda esset, diutius pugnavissent. 12. Pudet me dicere, me quid tua verba sibi velint, nescire.

PAGE 101.

Lupi ad oves legatos, qui pacem facerent inter eos, miserunt. "Num bellum," dixerunt, "semper inter nos gerendum est? Nonne videtis canes esse nostrae litis causam, qui semper latrando nos lacessant? Quos si dimiseritis, non est cur non sit inter nos perpetua pax et amicitia." Quum oves ita stultae essent ut his mendaciis crederent, dimissis canibus, grex, custodibus suis orbatus, hostium praeda facta est.

1. Non erat cur pugnarent. 2. Oves fient luporum praeda. 3. Canes pro ovibus, bellum in lupos intulerunt. 4. Quis ita stultus esset ut se suo uno custode privaret? 5. Hostibus tuis ne credideris.

PAGE 102.

Catulus qui quondam summa virtute et summis viribus fuerat, et domino suo multum profuerat, tandem annorum et laboris pondere confectus est. Ita accidit ut, quum aprum aure cepisset, deficientibus dentibus aper evaderet. Quo facto venator quum accessisset, graviter eum objurgavit. Respondit autem catulus, "Parce veteri tuo famulo. Dentes mihi, non voluntas, defecerunt. Tu potius memento qualis fuerim quam culpa me quod nunc tam infirmus sum."

1. Fidelem famulum ne culpaveris. 2. Accidit ut in silvis aper esset. 3. Accidit ut catulus aprum evadere sineret. 4. Labor perpetuus vires minuit. 5. Beneficiorum oblivisci noli.

Page 103.

Rusticus quidam, dum hiberno die sub vesperum domum redit, anguem frigore paene confectum in via invenit. Quem quum misericordia motus in gremio sublatum posuisset, domum ad focum ut reficeret tulit. Quum primum anguis calore refectus esset, rustici liberos aggredi coepit. Quo facto rusticus, ut liberos suos servaret, arrepto ligone, uno ictu anguem interfecit.

1. Rusticum viperae miseruit. 2. Cur vipera ingratam se praestitit? 3. Viperas mori sinere praestat. 4. Ii, qui viperas servant, interdum postea occidere coguntur. 5. Eos, qui tibi beneficerunt, ne laeseris.

Page 104.

Vir quidam, arcûs peritissimus, ad montes, ut feras venaretur, profectus est. Qui quum adveniret, summus omnium pavor et tumultus erat. Leo solus hostem opperiri constituit. Quem quum venator vidisset, "Morare parumper," clamavit, "nuntiam mittam qui aliquid tibi dicendum habet." His verbis missa sagitta leonem latere vulneravit. Leo dolore ardens in mediam silvam cucurrit. Quem quum vulpes currere vidisset, animum recipere et hosti se objicere jussit. Respondit leo, "Mihi ut ita faciam non suadebis, nam si nuntius tam validus est, ejus qui mittit quantae sunt vires?"

1. Frustra voluit vulpes leoni ut pugnaret suadere. 2. Leonem vulpes secuta est. 3. Venator robustior est quam qui a leone vincatur. 4. Ii qui gloriantur antequam vincunt saepe stulti videntur. 5. Nuntium misi qui venatori diceret, quo in loco vulpes lateret.

Page 105.

Lupo, dum agnum vorat, os in gutture haesit. Summo dolore cruciatus eos quibus occurrit ut se juvarent oravit, simul ingens praemium ei, qui ita fecisset, pollicitus. Tandem grus, precibus ejus et promissis mota, collo longo in lupi guttur immisso, os extraxit. Quo facto praemium postulavit. Nudatis autem dentibus respondit lupus, "Ingratum animal, potes gloriari te caput lupi gutturi immissum extraxisse inde incolume, et tamen aliud praeter hoc praemium flagitas."

1. Si rursus lupi gutture os inhaeserit, grus eum non juvabit. 2. Iis qui praemia meruerunt, ne negaveris. 3. Grus gloriari potest se caput in os lupi impune immisisse. 4. Non igitur praemio carere debet. 5. Frustra ingratum, cui profecimus, praemium rogamus.

Page 106.

Vulpes, quae in puteum ceciderat, diu inde evadere frustra conata est. Tandem caper ad locum venit, qui, quum bibere vellet, vulpem rogavit num aqua dulcis esset et abundaret. Vulpes, se prorsus tranquillam esse simulans, dixit, "Descende, amice, aqua tam dulcis est ut satis bibere non possim, adeoque abundat ut deficere non possit." Quibus auditis quum caper desiluisset, vulpes cornibus ejus usa prosiluit. Stans in margine, capro dixit, "Si tibi tantum prudentiae quantum barbae esset, non desilires, priusquam circumspiceres."

1. Caper adeo stultus erat ut vulpi crederet. 2. Puteus altior erat quam ut caper inde evaderet. 3. Caprum poenitebat se dolosae vulpi paruisse. 4. Ii qui barbas habent non semper se sapientes praestant. 5. Capro erat plus barbae quam prudentiae.

Page 107.

Lupus, dum, ut cibum quaerat, vagatur, ad januam venit ubi nutrix puerum objurgabat, qui vagiebat. Eam audivit dicere, "Nisi statim flere desines, ego te ad lupum

projiciam." Ita ratus anum quae dixisset facturam esse, lupus manebat, sperans se bonam cenam adepturum esse. Sed quum advesperasceret, nutricem audivit puero blandientem et dicentem, "Si lupus venerit ut meum infantem auferat, eum occidemus." Lupus igitur spe dejectus sibi domum ire praestare putavit, quum diceret, "Ita fit si iis credis qui aliud dicunt, aliud significant."

1. Dum puer vagit, nutrix eum objurgabat. 2. Ne poenam iis minatus sis qui levi injuria te afficiunt. 3. Si lupus puerum aggrederetur, nutrix lupum interficere conaretur. 4. Sunt qui aliud dicant, aliud significent. 5. Canes lupos, quominus agnos ederent, prohibebant.

Page 108.

Corvus, siti paene confectus, laetus ad urceum, quem procul vidit, volavit. Quo quum venisset, tantulum aquae in eo inesse invenit, ut, quamvis collum flecteret, attingere non posset. Igitur urceum primum frangere, dein evertere conatus est, sed ei non satis erat virium ut alterutrum faceret. Tandem cum lapillos prope jacere videret, singillatim in aquam demisit, et quum ita effecisset ut aqua ad oras surgeret, sitim restinguere poterat. Negari non potest quin mater inventionis sit Necessitas.

1. Corvus tot lapillos collegit, ut aqua ad summum urceum surgeret. 2. Quis putavisset lapillos ad sitim restinguendam utiles esse posse? 3. Negari non potest quin corvus sapientissimum se praestiterit. 4. Si corvus urceum fregisset, multum aquae perdidisset. 5. Enitere dum vincas.

Page 109.

Columbae miluum adeo timebant, ut procul columbario abire non auderent. Erant tamen adeo vigiles, ut diu hostem effugere possent. Miluus, quum vi nihil proficeret, dolum tentare statuit. "Cur vobis placet," columbis dixit, "vitam tam sollicitam agere? Si me regem vestrum feceritis, ego vos adversus omnes hostes incolumes praestabo. Eum, verbis confisae, columbae regem fecerunt. Sed simul ac miluus regnare coepit, columbam quotidie vorabat, cum hoc regium jus esse diceret. Tum una e columbis, dum mortem expectat, "Sortem tristem merito patimur," dixit, "nam ii qui tyranno parent, non debent mirari eum crudeliter agere."

1. Quis potest mirari tyrannum crudelem se praestare? 2. Columbae adeo stultae erant, ut miluum regem facerent. 3. Sunt qui, ut sua bona servent, pecuniam latronibus dent. 4. Columbae sese non minus stultas quam oves praestabant. 5. Ne vi usus sis.

Page 110.

Homo et Satyrus, quum amici facti essent, una accumbebant. Cum dies hibernus esset, homo digitis ori admotis inflavit. Satyrus eum, cur ita faceret, rogavit. Respondit homo, suas manus frigere et se ut eas calefaceret ita facere. Postea aliquanto, quum calidum jus apponeretur, homo lanci ori suo admotae inflavit. Rursus Satyrus eum, cur ita faceret, rogavit. Respondit homo, se ita facere ut jus refrigeraret, quod calidius esset quam quod bibi posset. "At ego," dixit Satyrus, "ex hoc tempore amicitiam tuam renuntio, nam non possum ejus amicus esse qui ex eodem ore et calorem et frigus emittere potest."

1. Unde effectum est ut ab ejusdem ore et calor et frigus venirent? 2. Ne passus sis jus frigidum fieri. 3. Puer quidam jus bibere adeo invitus erat, ut plane macer factus moreretur. 4. Roga Satyrum, cur hominis amicitiam renuntiaverit. 5. Quem sequebantur Satyri?

Page 111.

Lupus, qui e rivo bibebat, agnum propter videt. Quamvis occisum vorare vellet, unde causam aggrediendi peteret, nesciebat. Agnum igitur rogabat cur aquam turbaret. Respondit agnus, hoc fieri non posse. "Aqua" dixit "a te ad me currit, ita ut non possim eam turbare quam tu bibis. "Tu vero," inquit lupus, "duodecim abhinc

menses multas in me contumelias ingessisti." "Quomodo id fieri poterat," dixit agnus, "quum duodecim abhinc menses nondum natus sum?" "At si non tu," dixit lupus, "at pater tuus hoc fecit; omnibus saltem tuis rationibus non prohibebor quominus te edam." Tyrannis resisti non potest ab iis, quorum unum praesidium est justitia.

1. Quamvis lupus justus videri vellet, agno parcere noluit. 2. Si aqua ab agno ad lupum decurrisset, causam meliorem agni occidendi lupus invenisset. 3. Quamvis causam invenire non posset, non igitur lupo pepercit. 4. Passeres interdum non dubitant accipitri resistere. 5. Cum de passeribus loquor, cur rustici cujusdam et filiorum ejus meministi?

Page 112.

Orta est inter ventum et solem controversia, uter validior esset. Tandem inter eos convenit, ut validior haberetur is qui prius effecisset ut viator lacernam exueret. Primum ventus summis viribus flatum emisit non minus frigidum et saevum quam procellam Thraciam. Sed quo magis ventus flavit, eo artius viator lacernam sibi obductam utraque manu tenebat. Sed quum sol radiis nebulam et frigus dissiparet, sensit calorem viator et quo clarius sol fulgebat, eo tardius progrediebatur, dum tandem, aestu victus, lacerna exuta, ut quietem caperet, consedit. Quis dubitat quin persuadere melius sit quam vi agere?

1. Potesne mihi dicere utrum sol an ventus sit validior? 2. Utrum duorum timet nauta? 3. Cur miles solem plus quam ventum timet? 4. Quis lacerna non exuta in sole ambularet? 5. Sunt qui simulent se procellas praedicere posse.

Page 113.

Colonus quidam, cui filii erant qui saepe rixabantur, quum frustra verbis in gratiam reducere conatus esset, facilius exemplo eos movere se posse putavit. Vocatos igitur filios virgas quasdam sibi afferre jussit. Quibus fune alligatis, pueros ex ordine fascem sublatum frangere jussit. Quod quum frustra omnes facere conati essent, soluto fasce singulas virgas iis frangendas dedit. Quod quum facillime facerent, dixit iis senex, "Sic vos, mei filii, dum vobiscum concordes manetis, omnibus hostibus pares estis, sed si rixamini et dissidetis, de vobis actum est."

1. Quis dubitare potest quin exemplum praecepto melius sit? 2. Numquid haec fabula de nostra vita docere nos potest? 3. Cum populus bellum gerit, debent omnes cives iis qui sibi praesunt, succurrere, neque veterum rixarum meminisse. 4. Quae gens agricolis carere potest? 5. Ii, quibus naves sunt, portus etiam habere debent.

Page 114.

Bubulcus quidam, qui taurum amiserat, per silvam, ut quaereret, vagabatur. Quum reperire non posset, orare coepit omnes, quae silvam et montem incolunt, Nymphas, et Mercurium, et Panem, pollicitus se agnum iis redditurum esse, dummodo furem invenisset. Eo ipso tempore, quum ad summum collem perveniret, leonem vidit, qui tauri sui, quem modo occiderat, cadaveri adstabat. Nunc igitur vir infelix omne suum armentum sese oblaturum esse pollicetur, dummodo ungues ejus, qui taurum surripuit, effugere possit. Si dii semper ea quae oramus praestarent, quot nostrum nostris ipsorum votis perderemur.

1. Votum adeptus etiam tum infelix erat. 2. Poenitebat eum se stulta promisisse. 3. Sunt qui multa polliceantur, neque ea praestent. 4. Mercurius dicitur lyrae inventor fuisse. 5. Si quis mihi promitteret, se mihi quidquid vellem daturum esse, non essem adeo stultus ut hillas rogarem.

Page 115.

Die aestivo, quum omnia aestu siccarentur, leo et caper simul ad parvum fontem ut sitim restinguerent venerunt. Rixa statim inter eos exorta est, uter prius biberet,

dum alter alteri usque ad mortem resistere paratus videretur. Sed quum parumper pugnare destitissent, vulturum gregem viderunt, qui supra volitabat, eum qui cecidisset vorare paratum. Quo viso rixam extemplo composuerunt, sibi enim multo esse melius amicis fieri putabant quam cibum corvis et vulturibus praebere.

1. Num credis caprum leoni resistere voluisse? 2. Capri parum intererat utrum ipse an leo prius biberet. 3. Quum de hereditate rixa est, interdum accidit ut heredes nihilo ditiores fiant. 4. Melius fuisset capro discedere, neque omnino bibere, quam cum leone pugnare. 5. Etiam si cum capro pugnavisset, cibus vulturum leo non factus esset.

Page 116.

Vir quidam, qui equum et asinum pascebat, solebat, dum iter facit, illi parcere, huic omne onus imponere. Asinus, quum aegrotaret, forte equum orabat ut partem oneris sumeret. "Nam si partem sumere velles," dixit, "ego mox convalescerem; sin minus, hoc onus me conficiet." Equus autem asinum progredi jussit, neque se querelis lacessere. Mox asinus, pondere victus, ut ipse praedixerat, mortuus decidit. Quo facto dominus, quum adveniret, onus asino detractum equi tergo imposuit, et asini cadaver insuper eum ferre coegit. Ita quod partem capere noluit, totum onus ei gerendum erat, necnon comitis cadaver.

1. Cur non equum asini miseruit? 2. Non poterat asinus equo non invidere. 3. Ne eum, qui te opem poscit, querelis te lacessere vetueris. 4. Equus irascebatur asino, qui se opem postularet. 5. Poenitebit equum se quod asinus rogavisset negavisse.

Page 117.

Aquila, impetu ex alta rupe facto, agnum avexit. Graculus, qui forte aderat, se posse idem facere ratus, summis viribus in arietem se demisit, ut praedam eum auferret. Sed implicitis in vellere unguibus, adeo alis plaudebat, dum effugere conatur, ut pastor re visa eum caperet. Decisis pennis domum ad natos suos sub vesperum tulit. "Quam avem nobis attulisti, pater?" clamabant pueri. "Si eum rogaveritis," respondet pastor, "dicet vobis se esse aquilam, sed si mihi creditis, scio eum nihil aliud quam graculum esse."

1. Pastor natis suis graculum credidit. 2. Ne credideris graculo potius quam pastori. 3. Stultus ille agnus graculum aquilam esse credit. 4. Hoc tibi munus credit respublica. 5. Graculus sibi aquila esse visus est.

Page 118.

Conventum est inter leonem et asinum ut una venatum irent. Quum igitur ad speluncam, in qua multi feri capri habitabant, venissent, leo ad speluncae ostium se posuit, asinus autem, ingressus, calces remisit et rudivit et tumultum fecit ut eos excitaret. Quorum quum multos cepisset leo, asinus egressus rogavit nonne multum ei profecisset et pulchre capros terruisset. "Non dubium est," dixit leo. "Mihi crede, me etiam terruisses, nisi te asinum esse scivissem."

1. Una omnes venatum eamus. 2. Rex Midas longas suas aures tonsorem celare non poterat. 3. Capri adeo territi sunt ut in leonis os irruerent. 4. Quod proverbium eos qui magnum strepitum faciunt timere vetat? 5. Quam stulti erant capri qui ab asino terrerentur.

Page 119.

Cervus, quem venatores sequebantur, inter vitis frondes se celavit. Quum venatores praeteriissent, neque eum vidissent, tum ille, omnia jam tuta esse ratus, frondibus quae eum texerant vesci coepit. Unus autem e venatoribus, audito foliorum sonitu, quum conversus ibi esse praedam conjectaret, sagitta emissa eum occidit. Moriens

autem cum gemitu dixit, "Justam poenam ob ingratum animum patior, qui non potuerim mihi temperare quominus viti nocerem, quae mihi in periculo praesidio fuerat."

1. Venatores cervum praeterierunt, neque eum viderunt. 2. Num revera ingratus erat cervus, qui frondibus ejus arboris vesceretur, quae venatores prohibuerat quominus eum viderent. 3. Ut mortem effugeret, cervus alterum cubili suo privabit. 4. Scisne quae conjux sagitta a marito interfecta sit, quod eam esse feram putaverit. 5. Quis numerare potest quod colores ut in rore fulgeant sol efficiat?

Page 120.

Mures quondam, a fele multum lacessiti, convenerunt ut statuerent quomodo se perpetuo hoc incommodo liberare deberent. Multis consiliis improbatis, mus quidam tener, tintinnabulum dixit felis collo alligandum esse, ut, audito adventûs ejus sonitu, effugere possent. Hoc consilium summo omnium consensu exceptum est. At mus quidam aetate gravis, qui adhuc tacitus sederat, quum surrexisset, sibi quidem consilium optimum videri dixit, neque se dubitare quin bene eventurum esset. "Unum tantum," inquit, "quod rogem habeo, quis nostrum felis collo tintinnabulum alligaturus est?" Aliud est consilium suadere, aliud exsequi.

1. O si me hoc percontatore liberare possim. 2. Quis centurionem vetuit illud gregario militi faciendum imperare quod ipse facere timeret? 3. Nonne etiam exemplo praeceptum firmavit? 4. Quomodo evenit ut quaedam feles tintinnabula ferant? 5. Feles aves non minus quam mures aggrediuntur.

Page 121.

Vulpes, quam insequebantur venatores, lignatorem oravit ut sibi daret qua se celare posset. Qui quum ostium suae casae reclusisset, vulpes ingressa se in angulo celavit. Mox venatores, quum venissent, lignatorem rogaverunt num vulpem vidisset. Negavit ille, sed eodem tempore casam digito indicavit. Venatores autem, quum, quid significaret, nescirent, discesserunt. Quos quum vulpes abire vidisset, latebris egressa, tacita discedebat. Lignator autem objurgabat eam quod discederet neque amico gratias ageret. Si digitis, respondit vulpes, tam fidelis quam lingua fuisses, te non salutato non discessissem.

1. Lignator speravit vulpem sibi gratias acturam esse. 2. Si lignator hodie vixisset, num vulpi succurrisset? 3. Cur ii qui vulpes occidere amant, alios quominus occidant prohibent! 4. Nisi essent venatores, non essent vulpes. 5. An vulpes igitur eos qui se sequuntur amant?

Page 122.

Pastor quidam qui gregem non procul a vico pascebat, solebat per jocum ad vicinos accurrere, quos ut se juvarent, orabat quod lupus suas oves aggrederetur. Aliquoties vicini, qui ei auxilio venerunt, ludibrio tantum ei erant. Tandem accidit ut revera lupus veniret. Tum pastor, non jam per jocum vicinos auxilium orare coepit. Ii autem, quum eum se ut antea decipere conari putarent, clamantem negligebant. Ita accidit ut lupus oves devoraret. Sic pastor sero nimis didicit mendacibus non credi, etiam quum vera dicant.

1. Ne per jocum quidem mentitus sis. 2. Sunt qui d ctores suos negligant. 3. Cur non ipse pastor lupo obviam ivit? 4. Iis, qui quamquam non laeduntur flent, ne tum quidem creditur quum revera dolorem patiuntur. 5. Quantum praestat dolorem pati neque queri.

Page 123.

Dum leo dormit, accidit ut mus faciem ejus transcurreret. Quum leo experrectus captum murem devoraturus esset, motus ejus precibus ne eum qui imprudens peccavisset, puniret, vitae pepercit. Postea aliquanto, accidit ut leo dum per silvas

praedam quaerit in venatoris laqueos incideret. Qui quum invenisset se laqueis implicitum effugere non posse, tantum rudivit ut silva omnis resonaret. Mus autem, cognita ejus qui sibi pepercerat voce, ad locum accurrit et quum rodendo nodum, quo leo vinctus est, solvisset, evadendi copiam ei fecit.

1. Oravit mus leonem ne se occideret. 2. Quis putavisset leonis interesse ut muri parceret? 3. Quid effecit ut leo muri parceret? 4. Fieri non potuit ut murem sibi profuturum putaret. 5. Retia leones non minus quam pisces capiunt.

Page 124.

Lignator, qui in ripa fluminis arborem decidebat, casu securim in fluvium demisit. Idcirco, quum magno dolore premeretur, lacrimans consedit. Mercurius autem, cujus erat flumen, eum miseratus, quum accessisset, quaenam doloris causa esset, rogavit. Quum quomodo res se haberet cognovisset, ad imum, flumen se mersit et securi aurea elatâ rogavit eum num ea esset quam perdidisset securis. Quum ille negavisset, Mercurius, quum se iterum mersisset, argenteam extulit. Ille autem iterum hanc suam esse negavit. Ita quum se tertio mersisset, lignatori eam ipsam quam perdiderat securim ostendit. "Illa mea est," inquit, laetus quod suam recepisset. Cujus probitas adeo Mercurio placuit ut reliquas ei dono daret.

1. Iste fago parce, lignator. 2. Quae quum ita sint, tibi a me ignoscendum est. 3. O si me mergendo auream securim invenire possim. 4. Lignator a Mercurio duabus securibus donatus est. 5. Malo invenire argenteam securim quam ovum e creta factum.

Page 125.

Quum lignator ad comites reversus ea quae acciderant iis dixisset, unus ex iis experiri constituit num sibi eadem fortuna uti liceret. Igitur quum quasi lignandi causa eodem se contulisset, securim consulto in flumen demisit: tum in ripa considens se dolore oppressum esse simulavit. Mercurius ut antea accessit et quum audivisset, eum quod securim amisisset flere, rursus se in flumen mersit et elata aurea securi num ea esset quam perdidisset, rogavit. Quum juraret homo hanc suam esse et jam prehensurus esset, Mercurius ut impudentiam ejus et mendacia puniret, non solum hanc ei largiri noluit, sed ne propriam quidem securim ei reddidit.

1. Mercurius lignatorem punire constituit, qui se casu securim in flumen demisisse simulavit. 2. Ne temere id quod habes abjeceris, quod aliquid melius te adepturum esse speras. 3. Cave Mercurium decipere coneris, qui deum ipsum qui Delphis colitur fefellit. 4. Unde scis Mercurium lyram invenisse? 5. Quis crederet furem deum ut sibi succurreret, orare ausurum esse?

Page 126.

Paris Priami, Trojani regis, filius adolescens erat eximia pulchritudine, qui oves in monte Ida pascebat. Venerunt ad eum tres deae, Juno et Minerva et Venus, rogatum ut sibi litem decerneret. Discordia enim in medios deos pomum aureum injecerat, in quo inscripta sunt haec verba, "Detur pulcherrimae." Quae autem erat pulcherrima? Quod quum inter se decernere non possent, Paridem judicem statuerunt. Sed antequam locutus est, pro se quaeque corrumpere eum conata est. Juno regnum ei pollicita est si sibi pomum dedisset, Minerva prudentiam, Venus pulcherrimam omnium feminam quae conjux ejus esset. Contemptis potestate et sapientia, donum quod promiserat Venus elegit, eique pomum dedit. Tum nympha Oenone, quae ei desponsa erat, deserta, ut promissam sibi nuptam quaereret mare transgressus est.

Page 127.

Paris, quum Spartam venisset, a Menelao rege Spartae hospitio exceptus est. Sed ingratissimum se praestitit, nam absente Menelao conjugem ejus Helenam, pulcherrimam omnium feminam, abstulit et ad Trojam navigavit. Nec Helenam tantum abstulit, sed etiam navem auro argentoque oneravit, quibus regem Spartanum

spoliavit. Unde evenit ut Graecia omnis arma sumeret, ut Menelai injurias ulcisceretur. Agamemnon, Menelai frater, et Mycenarum rex, exercitui praefuit. Ceteros omnes Graeciae reges, ut se sequerentur, arcessivit. Alii libenter, alii inviti venerunt. Decem annos fingebantur arma, naves aedificabantur, omnia quae magno bello necessaria erant parabantur. Nunc quaeramus qui duces cum Agamemnone Trojam obsessum iverint.

Page 128.

Ex omnibus, quos arcessivit Agamemnon, ducibus, clarissimus erat Achilles. Hic erat filius Pelei et Thetidos, Nereidum nympharum quae mare incolunt, pulcherrimae. Non est dubium quin omnium Graecorum et pulcherrimus fuerit et fortissimus. Educatus est a Chirone Centauro et omnes eas artes didicit quae debet scire heros. Fidibus canere potuit non minus quam telis uti; et ea erat pedum celeritas ut nemo eum praevertere posset. Quum arcesseret Agamemnon, eligendum ei erat utrum summum in bello decus adipisci an vitam longam agere mallet. Praedixerat enim mater ejus, fore ut Trojae ante diem moreretur, majorem quam quae cuiquam antea fuerat gloriam adeptus, aut, si domi maneret, nunquam decus reportaret. Achilles non dubitavit gloriam, quamvis morte emenda esset, eligere. Aulidem unde profectura erat classis, sequente fideli amico ejus Patroclo, venit.

Page 129.

Quamvis Graecorum fortissimus esset et pulcherrimus Achilles, erant qui in consilio ei pares essent. Talem fuisse credimus Ulyssem Ithacae regem. Parvam et sterilem insulam regebat, neque minus ob eam rem late ob sapientiam et astutiam decus adeptus erat. Primo Trojam ire noluit, quod ne facere cogeretur, insanire se simulavit. At Palamedes quidam dolum patefecit. Dum rex arat, Palamedes infantem ejus filium Telemachum arreptum in arvo ante patris boves posuit. Si revera insanus fuisset Ulysses, perrexisset ire neque puerum animadvertisset, sed aratrum avertit, itaque confiteri se insaniam simulare coactus est. Ergo Trojam profectus in proelio non minus quam in consilio se illustravit, neque quisquam Agamemnoni utilior erat.

Page 130.

Achille et Ulysse commemoratis, mentionem fecimus ducum Graecorum quos nemo non primos haberet. Alii autem erant qui laude digni essent. Inter hos erat Nestor, rex Pylius, qui quamvis nunc admodum senex esset, armatus domo excessit, ut bonum regibus monitum daret, etiam si pugnare ipse non posset. Ex ejus ore, ait vates, melle dulcior fluebat oratio. Aderat etiam Ajax cum fratre Teucro, ex insula Salamine, quae inclyta facta est multis seculis serius ob magnum illud proelium navale inter Graecos et Persas commissum. Graecorum validissimus erat Ajax et, excepto uno Achille, pugnator optimus. Sed post Trojam captam miserabile eum fatum mansit, nam a Minerva demens factus ita se gessit ut quum rursus sanus factus esset, oculos hominum tolerare non posset, sed sua manu vitae finem faceret. Aderat etiam Diomedes Argivus, bellator fortis qui etiam adversus deos pugnavit, siquidem Venerem vulneravit et ut Mars ob dolorem clamaret effecit. Venit etiam Cretâ Idomeneus, sequentibus navibus septuaginta et multis militibus.

Page 131.

Erat in Boeotiae litore portus qui Aulis vocatus est. Eo venerunt omnes Graecorum naves ut inde Aegeum mare transirent. Fuisse dicuntur naves circiter mille ducentae, quae fere centum milia hominum vehebant. Sed diu adversi venti classem quominus proficisceretur prohibuerunt. Tandem Calchas vates quum consuleretur, Graecis dixit regem Agamemnonem ipsum in culpa esse, qui Dianam laesisset, occisa cerva quam illa admodum amavit. Dum diva placata esset, Calchas dixit ventos fore adversos, eamque esse placandam caede Iphigeniae regis ipsius

filiae. Vicit paternum amorem gloria et Iphigenia ad aram adducta est. Alii dicunt eam mactatam esse, alii Dianam, quum puellae misereretur, cervâ in ejus locum substitutâ in Chersonesum, ut sacerdos sua fieret, abstulisse.

Page 132.

Enumeratis quibusdam ex Agamemnonis sociis, videamus nunc quales habuerint Trojani milites quos iis opponerent. Imprimis Priamo, regi Trojano, erant multi et fortes filii, quorum fortissimus erat Hector. Nemo non Hectoris miseretur quum Achillis manu cadit, sentimus enim virum fortem et cum eo spes patriae periisse. Hectori quidem impar, bonus tamen bellator erat Aeneas, deae Veneris et Anchisae filius. Aenean cecinit Virgilius, magnus ille Romanus poeta, in carmine, quod vos omnes aliquando lecturos esse speramus. Trojae fortem ducem se praestitit eumque esse diis immortalibus praecipue carum discimus, qui sciebant statuisse Fata Romam a nepotibus Aeneae fundatum iri. Sarpedon etiam Trojanis auxilio venit, rex Lycius, qui Jovis ipsius filius esse dicebatur. Sed Trojani Graecis in acie impares erant et mox intra moenia inclusi sunt. Tamen de tradenda urbe non cogitabant.

Page 133.

Trojanum bellum decem annos duravit. At parvam tantum belli partem Homerus in Iliade narrat. Novem anni praeterierunt, ante tempus quo ejus poema incipit, neque omnia quae in decimo acciderunt nobis dicit. Non potuit non esse difficillimum tantum exercitum tot annos pascere, et quamvis Graeci Trojam non cepissent, vicinas omnes urbes expugnaverant, et agrum Trojanum ut cibum praedamque invenirent, vastaverant. Inter puellas quas Graeci ceperant, erat Chryseis, Chrysae, Phoebi sacerdotis, filia. Haec divisâ praedâ Agamemnoni data erat. At pater ejus, dolore amissae filiae motus, Phoebum oravit qui in exercitum Graecum pestem immisit, qua et armenta et homines peribant. Calchas vates dixit iis cur pestem deus immisisset. Tum Graeci et praecipue Achilles clamabant seni filiam ab Agamemnone esse reddendam. Rex, graviter iratus, se eam redditurum esse dixit, sed in ejus locum Briseida, pulchram virginem quae Achilli data erat, sibi ablaturum. Hinc orta est gravis rixa.

Page 134.

Juravit Achilles se pro Graecis ulterius non pugnaturum esse, qui non conati essent prohibere Agamemnona, quominus Briseida auferret. Ex imo mari venit mater ejus Thetis, quae filium consolaretur. Haec eum in tentorio manere jubet. Se Jovi oraturam esse dicit ut Trojanis victoriam det, ut absentem Achillem Graeci desiderent. Protinus ad deorum sedes proficiscitur, et genua Tonantis amplexa eum orat ut natum suum ulciscatur. "Si Fata," dixit, "ei mature moriendum esse praedixerunt, promiserunt etiam fore ut aeternum decus adipisceretur. Nunc autem rex Agamemnon aperte coram toto exercitu contumelias ei injecit." Respondet Juppiter Trojanos superiores fore, donec ira Achillis placetur. Somnium ad Agamemnonem mittit, quo jubet eum urbem crastino die oppugnare. Somnio deceptus, Agamemnon copiis dispositis pugnare parat.

Page 135.

Utrimque fortiter et constanter pugnatum est, sed secundum Jovis voluntatem Trojani vicerunt. Adventus tantum noctis Graecas naves servavit quominus ab Hectore incenderentur. Graeci intra munitiones includuntur, dum Trojani in campo excubant, sperantes se postero die hostes penitus deleturos esse, nisi quidem per noctem evasissent. Agamemnon concilium vocat ut quid agendum sit statuat. Primum suadet ut statim navibus conscensis domum redeant. Postea autem auctore Nestore tres duces legit qui ad Achillem legati eant, et ejus iram placare conentur. Jubentur Briseida offerre et multas insuper gazas, dummodo Achilli ut pugnam ineat persuadeatur. Ajax et Ulysses sunt duo e legatis. Tertius est Phoenix, senex quem ut patrem Achilles amavit et coluit. Comiter eos excipit Achilles et verba audit, sed postremo se aut dona accepturum esse aut cum Hectore pugnaturum negat.

Page 136.

Sole orto proelium redintegratum est. Vincebant utrique secundum deorum voluntatem. Graecis Neptuuus, Apollo Trojauis subvenit. Juno dolo sopitum Jovem quominus pugnam videat prohibet. Tandem experrectus Trojanos fugatos videt. Fraudem indignatus diram conjugi poenam minatur, Irim mittit qui Neptunum acie exire jubeat, et Apollinem Hectora reficere, quem Ajax ingenti saxo prostravit. Hector, vulneris oblitus et fiducia plenus, Graecorum munimenta aggreditur et perruptis portis naves paene incendit. Tum denique Achilles movetur. Quum ipse pugnare nolit, amicum suum Patroclum, suis armis indutum, suis sequentibus mittit. Patroclus victores Trojanos repeliit, sed incaute ulterius secutus eos ab Hectore occiditur, qui Achillis arma membris ejus exuit. Quantus Achilli ob amissum amicum dolor sit, nulla lingua dicere potest. Frustra eum mater solari conatur. Tantum ut poenas ab Hectore sumat vivere vult, quamquam statuerunt Fata ipsi moriendum esse quum hostem occiderit.

Page 137.

Poscente Thetide, Vulcanus filio ejus nova procudit arma pro iis quae corpore Patrocli Hector exuit. His armis indutus, pleno furore animo, Achilles ad proelium ruit. Nulli eorum quibus occurrit parcit: nihil sibi timet dummodo hosti obviam ire liceat. Scamander fluvius cadaveribus impletur: deus ipse Scamander iratus collectis fluctibus subita diluvie Graecum ducem paene obruit. Junonis auxilio servatus, Achilles fugaces Trojanos ante se agit dum in urbis portas praecipites ferantur. Hector solus extra moenia manet. Dies quo ei cadendum est venit: dii eum deserunt. Frustra fuga evadere conatur: frustra hosti se objicit. Letali vulnere accepto, moriens Achillem orat ut cadaver suum parentibus reddat, neque canibus et vulturibus dilaniandum relinquat. Ne hoc quidem victor vult dare. Cadavere alligato, currum suum circum Trojae moenia triumphans agit. E moenibus uxor ejus et mater vident quomodo membra Hectoris per pulverem ferantur.

Page 138.

Dum Patroclus in feretro jacet, in pulvere ante feretrum cadaver Hectoris projicitur. Achilles exsequiis amici summo apparatu factis postquam ad rogum Trojanos captivos occidit, Graecos convocat ut in honorem mortui viri ludos celebrent. Interea in Troja luctus et comploratio oritur. Tandem senex ille Priamus, a coelesti nuntio monitus, constituit ad castra Graecorum profectus orare Achillem ut sibi filii cadaver restituat. Pretiosa secum munera fert quibus eum redimat, et Mercurio duce quum Graecorum excubias fefeliit ad Thessali ducis tentorium incolumis pervenit. Primo negat Achilles, sed tandem ut patri orbato morem gerat, movetur. Quin etiam Priamus una accumbit cum eo qui filium suum occidit, et una flent dum suae uterque domus reminiscitur. Tum Priamus Trojam redit, Hectoris cadaver secum ferens, et postquam indutias duodecim dierum impetravit, sepelit eum omnibus iis honoribus quos debebant Trojani ei qui pro iis tam fortiter diuque pugnaverat.

Page 139.

Hic finem habet ea pars Trojani belli, quam Homerus nobis in Iliade narrat. Ex aliis libris discimus aliquot ulterius menses pugnatum esse, per quos alii socii Trojanis auxilio venerunt, inter quos erat Penthesilea, virgo bellatrix, et Memnon Aurorae filius. Sed ambo ab Achille interfecti sunt, qui ipse tandem cecidit, sagitta ictus quam Paris emisit. Tum, ut apud quosdam auctores discimus, Graeci auctore Ulysse cujus mentem regebat Minerva, ligneum illum equum aedificabant, qui tantus erat ut heroem fortissimum quemque contineret, et simulaverunt se omissa obsidione domum navigaturos esse. Trojani quum suis manibus equum in urbem traxissent, hostes discessisse rati, ad laetitiam et convivia se contulerunt. Sed media nocte Graeci duces, ligneis latebris egressi, quum sociis suis portas aperuissent, Troja potiti sunt. Priamus ad aram suae domûs occisus est: viri ense absumpti sunt; mulieres servae factae; et praeda onusti Graeci domum reversi sunt.

Page 140.

Alexander, quem Magnum vocamus, filius erat Philippi regis Macedoniae et uxoris ejus Olympiae. Natus est Pellae pridie Non. Quint. anno ante Christum natum trecentesimo quinquagesimo sexto. Eodem die quo natus est templum Dianae Ephesi, celeberrimum omnium aedificium, ab Erostrato incensum et omnino deletum est. Omnes Magi qui tum Ephesi erant dixerunt hoc incendio multo majorem calamitatem portendi. Per vicos currebant, sese tundentes manibus, et clamantes diem illum pestem et perniciem Asiae peperisse. Quum urbem Potidaeam modo cepisset Philippus, eodem die ad eum tres nuntii venerunt. Primus ei dixit legatum ejus Parmenionem Illyrios vicisse, secundus equum Olympicis ludis palmam reportasse, tertius uxorem natum peperisse. Rex summo gaudio affectus est, quod auxerunt haruspices quum dicerent filium mediis victoriis natum non posse se non invictum postea praestare.

Page 141.

Dum adhuc puer est Alexander, absente patre Philippo, legati e Perside missi advenerunt, quos quum pro patre Alexander acciperet, et comitate sua et prudentiâ magnopere captavit. Non enim puerilia percontabatur, sed rogavit eos quantum urbes inter se distarent, quae viae per provincias Asiae ducerent, qualis esset rex eorum et quomodo erga hostes se gereret. Admiratione percussi sunt legati et Philippi astutiam, prae elato filii ejus ingenio, nihili fecerunt. Praeterea quoties nuntiabatur urbem quandam munitissimam Philippum cepisse, aut victoriam reportavisse, adolescens adeo non gaudebat ut comitibus diceret, "Pater meus perget vincere, dum nihil mihi et nobis faciendum relinquatur. Quo plus ille gloriae capit, eo minus nobis superest." Sed non omne genus honoris quaesivit. Rogatus num Olympicis ludis praemium petere vellet, cursu enim erat celerrimus, respondit, se si reges aemulos haberet ita facturum esse.

Page 142.

Quum Philonicus, vir Thessalus, equum Bucephalum Philippo venderet tredecim talentorum pretio, rex cum filio suo et multis aliis in agrum ut eum viderent progressi sunt. Equus indomitus esse videbatur, et adeo non ascendi se passus est ut agasones violenter aggrederetur. Philippus iratus quod ejusmodi animal sibi venderetur, ut abduceretur imperavit. Sed Alexander dixit, "Qualem equum amittunt quod peritia, qua eum regant, carent." Tum dixit se velle eum ascendere, ea lege, ut si regere non posset tredecim ipse talenta solveret. Hic omnes qui aderant ridebant, sed Alexander ad equum accurrit et arreptis habenis ad solem eum vertit. Animadverterat enim equum motu suae umbrae multum turbari. Tum manu eum permulcebat, voce hortabatur et lenibat, dum tandem ut ascenderet effecit. Quum, brevi postea, voce et calcaribus urgere eum cepisset, nemo non putavit eum occisum iri. Sed incolumis rediit et magnis clamoribus exceptus est, dum prae gaudio flet pater cui filius tam egregius esset.

Page 143.

Sensit Philippus filii ingenium majus esse quam quod nisi ab optimis magistris educaretur. Arcessitum igitur Aristotelem, clarissimum ejus aetatis philosophum, ut filii sui praeceptor fieret, rogavit. Ob hoc munus susceptum, praemium ei non solum inusitatum sed honestum dedit. Quum enim antea urbem Stagiram, in qua natus erat philosophus, evertisset, nunc refecit ibique locavit incolas priores, qui aut fugerant aut servi facti erant. Aristoteles Alexandrum philosophiam docuit, sed insita in juvene doctrinae sitis ut alios quoque libros perlegeret effecit. Homerum praecipue dilexit, cujus opera semper secum habuit. Ferunt quidem solitum esse exemplar Iliadis sub pulvino cum gladio suo ponere. Postea hoc exemplar servare in capsa solebat, quam inter Darii spolia invenerat. "Darius enim," dixit, " unguenta sua in hac ipsâ servare solebat, ego autem, cui deest quo me ungam otium, ad meliorem usum eam adhibebo." Mortuo Philippo, Alexander vicesimo aetatis suae anno rex Macedoniae factus est.

Page 144.

Alexander, rex factus, regnum suum seditionibus turbatum invenit. Compressis his tumultibus, statuit primum subigendae Graeciae consilium exsequi. Quum audiret Thebanos defecisse et idem facturos esse Athenienses, statim cum exercitu per notas illas Thermopylarum angustias profectus, Thebas oppugnavit. Capta urbe, triginta milia civium in servitutem vendidit. Sacerdotibus solum pepercit et iis qui hospitio Macedonibus devincti sunt. Domum etiam Pindari, clari poetae, everti vetuit, itaque ostendit se vel medio bello liberalium artium non oblivisci. Atheniensibus ignovit, quamquam dolorem ob eversas Thebas prodere non dubitaverunt, et Thebanos qui effugerant, exceperunt. Est cur putemus poenituisse eum quod Thebanos tam crudeliter tractavisset, ideoque clementiorem in alias quas cepit urbes se praestitisse.

Page 145.

Conventu apud Isthmum habito, statuerunt Graeci copias suas Alexandro duce contra Persas pugnatum mittere. Hoc tempore multi philosophi regi gratulatum venerunt, inter quos Diogenem Sinopensem, qui tum Corinthi habitavit, fore speravit. Quum vero invenisset eum Alexandrum parvi facere, et otio in suburbio frui malle, rex sequentibus aulicis visum eum ibat. Accidit ut in sole Diogenes jaceret, et tot viris accedentibus levabat sese et Alexandrum intuebatur. Rex, comiter eum allocutus, numquid ei posset praestare rogavit. "Paululum a sole absiste," dixit Diogenes. Alexander adeo admiratus est se tantuli aestimari ut, dum aulici philosopho irrident, diceret, "Nisi Alexander essem, Diogenes esse vellem."

Page 146.

Quum vellet de eventu belli oraculum consulere, Delphos profectus est. Die quo accidit ut ibi adesset, nemini licuit oraculum consulere, quod is dies infaustus esset. Primum per nuntios sacerdotem oravit ut suo munere fungeretur. Quum eam nolle ensisset, ipse ivit eamque per vim in templum traxit. Tum quasi per vim vinceretur. "Invictus es, mi fili," dixit. Hoc audito, Alexander sibi nullo alio responso opus esse dixit, quum ipsum illud oraculum quod vellet haberet. Quod ad numerum copiarum ejus attinet, praefuisse dicitur triginta milibus peditum et equitum quinque milibus. Quum profecturus esset omnia sua bona inter amicos divisit, alii praedio, alii vico dato. Amico suo Perdiccae, quid ipse sibi reservaret roganti, se suas spes reservare respondit. Perdiccas dixit laborum participes spei etiam participes futuros esse, et praedium sibi a rege oblatum accipere noluit.

Page 147.

Hellespontum transgressus, quum nave egrederetur, Ilium invisit, qua Minervae sacrificavit et libamina fudit. Circum Achillis sepulchrum, quum oleo unxisset, eum amicis cucurrit, et postea ei coronam imposuit, dicens, Achillem sibi felicissimum videri, cui et vivo fidelis esset amicus et mortuo praeco eximius qui laudes celebraret. Dum per urbem aedificia visum ambulat, rogatus est num Paridis lyram videre vellet. "Lyram Paridis," respondit, "parvi facio, sed libenter Achillis citharam viderem, qua egregia fortium virorum facinora cecinit." Interea Darius, collecto magno exercitu, in ripis Granici fluminis copias suas collocavit. Alexandro, ut hostem aggrederetur, flumen transeundum erat. Quum legati ejus transitum tentare nolle viderentur, rex dixit, "Dedecori nobis erit, si Hellespontum transgressi, Granicum timebimus," et statim in fluvium se immisit.

Page 148.

Persas apud Granicum flumen Alexander mox fugavit, Graecos autem mercenarios se digniores hostes invenit. Quum ad tumulum se recepissent, parati erant se dedere, ea lege, ut vitae suae parceretur. Alexander, acrior quam prudentior, adeo non iis pepercit ut progressus aggrederetur. Plures suorum hic aut caesi aut vulnerati sunt quam in alia quavis proelii parte, pugnandum enim ei erat cum peritis militibus

quorum virtutem auxit desperatio. E barbaris in hoc proelio ceciderunt viginti peditum milia, et equitum duo milia et quingenti, quum Alexandro tantum triginta quatuor milites, quorum novem pedites, occisi sunt. Post hoc proelium urbs Sardes statim se dedidit, cujus exemplum secutae sunt vicinae omnes urbes, exceptis Halicarnasso et Mileto, quas Alexander expugnavit. Inde ad Tarsum, Ciliciae urbem, iter fecit. In itinere Gordium cepit, qua antea rex Midas habitavit, ibique dicitur nodum Gordianum solvisse. Creditum est, eum qui nodum solvisset orbis terrarum dominum futurum esse.

Page 149.

Dum in Cilicia Alexander commoratur, in gravem morbum incidit. Alii lassitudinem causam fuisse dicunt, alii eum incaute in flumine Cydno lavatum esse, cujus aquae sunt frigidissimae. Quum ceteri medici dubitarent, Philippus quidam, vir Acarnan, se regem sanaturum esse dixit, dummodo potionem bibere vellet. Dum paratur medicina, allata est ad regem a Parmenione epistola, in qua eum Philippum cavere jussit. Darium dixit Philippo munere persuasisse ut eum veneno occideret. Alexander simul ac epistolam perlegerat pulvino suo supposuit, neque cuiquam amicorum ostendit. Mox Philippus, medicinam ferens, conclave ingressus est. Accepit rex, neque ulla suspicionis indicia monstravit, et simul epistolam Philippo in manus dedit. Dum hic legit, ille bibit. Ejusmodi erat medicina ut aliquamdiu Alexander jaceret sensu carens, neque ulla vitae indicia daret. Sed intra triduum adeo convaluit, ut fidis militibus se ostendere posset.

Page 150.

Quum primum Alexander convaluisset, adversus Darium profectus, proelium cum eo apud Issum commisit. Quamquam Darius militum numero multo superior esset, devictus est, et vix fuga effugit, amissis centum decem hominum milibus. Quum Alexander curru ejus et arcu captis rediret, suos invenit qui Persarum castra diripiebant. Ipsius Darii tentorium domino suo reservaverant, in quo multos satellites, lautam supellectilem et auri argentique vim magnam invenit. Cenanti nuntiatum est inter captivos esse Darii matrem et uxorem, quae visis ejus arcu et curru flere et lamentari coeperunt, quum eum mortuum esse putarent. Alexander amicum e suis misit, qui iis diceret, Darium non mortuum esse neque iis quidquam esse timendum. Quamquam captivae erant, summâ erga eas comitate utebatur, ita ut non minus tutae essent quam si in sacro aliquo templo, non in hostium castris, fuissent.

Page 151.

Post proelium apud Issum commissum, Alexander in Phoeniciam profectus, urbem Tyrum obsidebat. Quum decem menses urbem obsessisset, vi expugnavit. Inde in Syriam iter fecit, et Gaza capta ulterius in Aegyptum contendit. Dum in Aegypto commoratur duae res praecipue de eo narrantur, primum eum claram illam urbem apud ostia Nili fluminis fundasse, quae de ejus nomine Alexandrea vocatur, deinde Jovis Ammonis oraculum adiisse. Ut hoc adiret, iter ei per Libyae deserta faciendum erat. Iter erat periculosum, quum ob aquae inopiam, tum ob pulverem, qui quum vento commoveretur saepe tantis nubibus volvebatur ut totos exercitus obrueret. Sed dicunt toties pluisse ut non solum pulverem penitus sedaret, sed etiam omnem timorem amoveret ne siti laborarent. Praeterea, quoties deleta sunt indicia itineris, grex corvorum dicitur apparuisse et viam indicavisse. Quid Jovis sacerdos Alexandro dixerit incertum est, sed sunt qui credant eum regi dixisse, Jovis eum filium esse.

Page 152.

Postquam ex Aegypto rediit, Alexander, subactis omnibus citra Euphraten fluvium gentibus, rursus in Darium profectus est, qui ut dicunt decies centenis hominum milibus praeerat. Rursus eum fudit fugavitque prope Arbelam, et tanta erat victoria ut, Persico imperio penitus deleto, Alexander omnis Asiae rex fieret. Darius ipse effugit, sed postea a Besso e suis uno occisus est, quem Alexander, quum

in manus cecidisset, ob hanc perfidiam morte affecit. Sed quum rex Persidis et totius Orientis factus esset, mutari coepti sunt Alexandri mores. Veste Persica utebatur, id quod veteranis suis valde displicebat. Non jam suis amicis confisus est. Adeo ingratus erat ut Parmenionem interficeret, senem, qui et comes in omnibus bellis et dux suus belli peritissimus fuerat, quod filius ejus Philotas in suam vitam conjurationem iniisset. Neque diu postea, vino iraque incensus, sua manu Clitum e carissimis amicorum interfecit. Sed adeo hujus rei poenituit, ut vix prohiberi posset quin se ipse interficeret.

Page 153.

Quamvis jam latioris quam quisquam antea imperii dominus esset, non contentus erat Alexander, neque enim contentus fuisset si totum orbem terrarum subegisset. Macedonas suos usque ad Indiam duxit, dum et reges subigit et urbes capit. Ex his regibus insignissimus erat Porus, cum quo in ripis Hydaspis fluvii proelium commisit. Haec pugna eundem eventum habuit quem omnes eae quae antea commissae erant. Quum Porus captus esset, Alexander eum rogavit quomodo tractari vellet. "Ut regem tractari decet," respondit. "Nihil igitur ultra quod roges habes?" dixit victor. "Nihil," respondit Porus, "in hoc continentur omnia." Alexander non solum sua ei restituit, sed latissimas terras iis adjecit. Inde etiam ulterius progredi voluit, sed veterani tandem se eum secuturos esse negaverunt. Militia confecti et bello fessi, in ripis Hyphasis fluvii substiterunt, et Alexander quamquam oravit eos et obtestatus est, reducere coactus est. Ad Susa pervenit, ineunte anno ante Christum natum trecentesimo vicesimo quinto.

Page 154.

Non multa supersunt nobis quae de Alexandro narremus postquam ex India reversus est. Id egit ut vasta quae subegerat regna constitueret: ipse Persicam uxorem duxit, et suos ut idem facerent hortatus est. Hoc fere tempore mortuus est Hephaestion, amicus ejus longe carissimus, et dolor Alexandri omnem modum excessit. Vere postero Babylona ingressus est, quamquam monuerunt eum Chaldaei haruspices malum inde eventurum esse, si ita fecisset. Per eum annum plura bella meditatus est. In animo habuit primum Arabiam subigere, et deinde Italiae et Carthaginis et Occidentis se dominum facere. Quis dicere potest quid si vixisset facturus fuerit? Sed febre correptus obiit, quum undecim dies aegrotasset, pridie Kalendas Quintiles anno ante Christum natum trecentesimo vicesimo tertio, duo et triginta annos natus, quum duodecim annos et octo menses regnavisset. Idem homines docuit, quod primum in proeliis apud Marathona et Salamina commissis didicerunt. Gentes Asiaticae, quamquam numero multo superiores sunt, disciplinae et virtuti Europaeorum militum resistere nunquam possunt.

LONDON: PRINTED BY WM. CLOWES AND SONS, LIMITED,
STAMFORD STREET AND CHARING CROSS.